

SZAKDOLGOZAT

Ékes Viktória
Közoktatási vezető és pedagógus-szakvizsga
szakirányú továbbképzés Szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

**Közoktatási vezető és pedagógus-szakvizsga szakirányú
továbbképzés Szak**

**SZERVEZETI EGYSÉG VÁLTOZÁSAI EGY EGYMI
BEMUTATÁSÁN KERESZTÜL**

Belső konzulens: Gróf Anita

gyakorlatvezető

Készítette:

Ékes Viktória

NRAHL1

levelező tagozat

Intézet:

Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
2. Az oktatási rendszer	5
2. 1. Bevezető gondolatok.....	5
2. 2. A magyar oktatási rendszer kialakulása	6
2. 3. SNI tanulók nevelési-oktatási intézményeinek helye a magyar oktatási rendszerben	10
3. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény szervezeti átalakulása a kezdetektől napjainkig.....	13
3. 1. A magyar gyógypedagógiai nevelés kialakulása és fejlődése	13
3. 2. A kaposvári Állami Gyógypedagógiai Iskola megalakulása és fejlődése (1947-2003)	17
3. 3. A Módszertani Intézménnyé válás időszaka (2003-2013)	23
3. 4. A különvált EGYMI, a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény működési mechanizmusa (2013- napjainkig)	28
4. Saját vizsgálat	34
4. 1. Vizsgálati anyag és módszerek	34
4. 2. A vizsgálat, interjúk.....	35
4. 3. Eredmények és értékelésük, összegzés.....	57
4. 4. Kutatási kérdések megválaszolása	57
Irodalomjegyzék.....	60
Mellékletek.....	63
Köszönetnyilvánítás	65

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a közoktatási rendszer számottevően megváltozott. A korábban megszokott szervezeti struktúrák módosultak, új nevelési- oktatási rendszerek jöttek létre. Nem csupán a többségi óvodákban, iskolákban figyelhető meg ez a jelenség, hanem a pedagógián belül, a sajátos nevelési igényű gyermekeket ellátó gyógypedagógiai intézményekben is.

A társadalom részéről egyre nagyobb igény és elvárás keletkezett a speciális iskolarendszer megreformálására, amely az intézményrendszer módosulását eredményezte. A változtatás legfőbb célja, hogy a társadalom minden tagja számára elérhető legyen a legoptimálisabb nevelési-oktatási, valamint fejlesztési lehetőség, illetve a társadalomba való beilleszkedésük a legnagyobb mértékben támogatva legyen. Az intézményes nevelés minden gyermek számára hozzáférhetővé kellett, hogy váljon, függetlenül attól, hogy bármiféle sérüléssel rendelkezik-e vagy sem.

Ahogy azt a 2011. évi CXCV. tv. a nemzeti köznevelésről kimondja, a sajátos nevelési igényű tanuló: „az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.” Mindent egybevetve a sajátos nevelési igényű gyermekek valamilyen módon eltérnek ép társaiktól, ezáltal kiemelt figyelmet és nevelésük- oktatásuk során speciális módszereket igényelnek.

Az elmúlt évszázadokban a szegregált (elkülönített) iskolarendszer dominált, ahol védett környezetben, magas színvonalú oktatás valósult meg az előbb említett tanulók számára. Napjainkban egyre jobban előtérbe kerül az integrált nevelés lehetősége is. Ebben az esetben a tanulók ép társaikkal együtt, többségi iskolákban vesznek részt az oktatásban.

Az együttnevelés törekvéseinek legfőbb oka a társadalmi integráció elősegítése, azonban a gyermekek speciális igényeit és eltérő képességeit figyelembe véve nem minden esetben megvalósítható. A szegregált intézmények szakemberei sérülésspecifikus módszereket alkalmazva biztosítják a gyermekek számára szükséges fejlesztést és képzést.

Dolgozatom legfőbb célja egy rövid történelmi áttekintést követően, a gyógypedagógiai intézmények, kiemelve a Kaposváron található Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény szervezeti átalakulásának, a társadalom, illetve az érintett pedagógusok formálódó szemléletének bemutatása, valamint a vezetői attitűdök feltérképezése.

2. Az oktatási rendszer

2.1. Bevezető gondolatok

A napjainkban fennálló oktatási rendszer hosszantartó, több évszázados fejlődési folyamat eredménye. Kezdetben az iskolák, valamint nevelési-oktatási intézmények különböző szabályozók, illetve rendszerezés hiányában, önállóan üzemeltek. Modern oktatási rendszer kialakulásáról a XVIII-XIX. század folyamán beszélhetünk, azonban jelenlegi formájukat a csupán a XX. századra érték el. (Halász, 2001)

„Modern oktatási rendszeren olyan nemzeti vagy országos rendszert értünk, amelybe a népesség egésze belép, amelynek működését országos érvénnyel bíró törvények szabályozzák, amelyeket döntően közpénzekből finanszíroznak, és amely felett az adott ország politikai hatósága felügyeletet gyakorol. A modern oktatási rendszerek nemzeti keretek között szerveződtek meg. Kialakulásuk szorosan összekapcsolódik a nemzetállamok kialakulásával, noha e folyamatot a nemzetek feletti hatások nagymértékben is befolyásolták.”¹

Ennek értelmében az oktatási rendszer egy olyan szervezeti struktúra, melyben a társadalom minden tagja kötelezően részt vesz, országokon belül egységes, törvények által szabályozott intézményi hálózatok szoros együttműködése, melyben minden téren biztosított az oktatáshoz való alapjog gyakorlása.

¹ <http://halaszg.elte.hu/download/Oktatasi%20rendszer%20-%20HTML.htm#ftn1> (utolsó letöltés: 2023.03.20.)

Egy ország oktatási rendszere akkor funkcionál optimálisan, ha az előbb említett kritériumok teljesülésén felül, figyelembe veszi a társadalom igényeit, alkalmazkodik az aktuális szükségletekhez, valamint a közoktatás területén minden esetben megfelelő minőségű oktatást biztosít. Kiemelkedően fontos az is, hogy az e területen tevékenykedő személyek nyitottak legyenek a folyamatosan változó gazdasági és társadalmi innovációkra, képesek legyenek az azonnali alkalmazkodásra.

2. 2. A magyar oktatási rendszer kialakulása

A magyar oktatási rendszer kialakulása történelmi múltra tekint vissza. Ahhoz, hogy elérje jelenlegi állapotát, több szakaszos, az adott kor látásmódjának megfelelő, fejlődési folyamatnak kellett bekövetkeznie. A magyar oktatási rendszer története szoros kapcsolatban áll a hazai kultúra és politikai rendszer történelmi fejlődésével. (Pukánszky-Németh, 1996)

Az intézményes nevelés kezdetleges formája már a középkorban is felfedezhető. Az iskolákat elsősorban a papság és a nemesi réteg tagjai látogatták. Az Árpád-korban (1001-1301) az iskolázás elsősorban a kolostorokhoz kapcsolódott. A középkori keresztény nevelés intézményesülése Szent István király nevéhez fűződik. Első királyunk több kolostort létesített a bencés szerzetesek számára. Az első kolostori iskola a mai Pannonhalmán működött. (Albert, 2011, 29)

A reneszánsz idején továbbra is a Biblia tanításait tekintették főbb eszmei irányzatnak, a nevelésben azonban új, szabadabb eszmék, gondolatok körvonalazódtak. Vittorino da Feltre „Vidámság háza” a kor iskolájának mintapéldánya. Elképzeléseikben, módszereikben kiemelkedően fontos szerepet a játékos oktatás megalapozása. (Albert, 2011)

Az újkorban a magyar oktatás alapjául a XVI. századi, Luther Márton nevéhez fűződő, magyarországi reformáció, illetve a jezsuita rend cselekedetei szolgáltak. A jezsuiták által létrehozott iskolákban megkezdődött az iskolatörténet első tantervének (Ratio Studiorum) megfelelő oktatás, mely csaknem száz évig érvényben volt. Kezdeményezték a magyar helyesírás szabályainak kidolgozását, melyben nagy szerepet játszott a német és latin művek fordítása. (Albert, 2011)

A XVIII. században lehetőség nyílt az iskolázottság széleskörű terjesztésére, azonban a magyar nyelvű oktatás csak a század végén, illetve a XIX. század elején kezdett elterjedni. Ebben az időben lépett működésbe az országos magyar közoktatás. Az addigra létező különböző szintű és jellegű iskolákat egységes rendszerbe foglalták, majd bevezették a kötelező iskolázás elvét is. (Pukánszky-Németh, 1996) Ebből kifolyólag ez idő tájt írták az első magyar nyelvű pedagógiai műveket. A XIX. század második felében történt modernizációs folyamatok az oktatási rendszerre is hatással voltak, és ekkor alakult ki a modern magyar közoktatási rendszer alapja. (Pukánszky-Nóbik, 2013)

Az akkori kormányzat jelentős figyelmet fordított az oktatásra és az oktatási infrastruktúra fejlesztésére. A közoktatást az állam finanszírozta, így mindenki számára elérhetővé vált az oktatás. Négyéves elemi iskolával kezdődött, majd a középiskolai és a felsőoktatási rendszer kiépítésével bővült. (1868. évi XXXVIII. tv.) A XIX. században történt társadalmi, gazdasági és kulturális változások hatására a magyar oktatási rendszer is átalakult. Ekkor jelentek meg az állami középiskolák, és a polgári iskolákban is javult a képzés minősége. (Pukánszky-Németh, 1996)

A XX. században, az első világháborút követően végbement az oktatás államosítása, így az állam tartozott felelősséggel az oktatás megszervezéséért és ellenőrzéséért. Az 1980-as évek végén fordulóponthoz érkezett be a társadalom illetve gazdaság területén, amely nagymértékben érintette a közoktatást is. Az oktatásról szóló 1985. évi I. évi törvény módosításáról 1990. évi XXIII. törvény határozott, melyben eltörölték a közoktatást és az állam teljes mértékű finanszírozási felelősségét. (Dányi, 2000)

Az egyik legszámszerűbb, oktatást érintő intézkedés az önkormányzati törvény (1990. évi LXV. törvény) létrehozása volt, amely szerint az önkormányzatok intézmény tulajdonosként vesznek részt a közoktatás feladatainak ellátásában és feladat ellátási kötelezettséggel rendelkeznek. Az új rendszerben az önkormányzatok komoly szerepet kapnak az oktatás szervezésében, irányításában, és gazdálkodásuk megszervezésében, ami hatással van a nevelés minőségére és az intézmények működésére egyaránt. Az 1990. évi VI. törvény alapján az egyházak újból megjelenhettek a közoktatásban, illetve alapítványi iskolák is létrejöttek. (Dányi, 2000) Mindent összevetve szélesedett az intézményi fenntartók köre.

A század második felében az elemi iskola 4 év helyett 8 évesre bővült, valamint felismerték a szakmai és technikai oktatás jelentőségét is. Egyre fontosabbá vált a társadalmi és gazdasági fejlődés, az életszínvonal növelése, valamint az egyéni képességekhez igazodó oktatás jelentőségének hangsúlyozása.

Meghosszabbították a tankötelezettség korhatári követelményeit. Szakközépiskolák és szakmunkásképzők jöttek létre, melyek célja a szakmai oktatás színvonalának növelése volt. A felsőoktatásban is hangsúlyos változások voltak meghatározóak, melynek köszönhetően jelenleg jó néhány felsőoktatási intézmény működik hazánkban.

1993-ban a magyar Országgyűlés megalkotta az 1993. évi LXXIX. közoktatási törvényt, amelyben célként a következőket foglalták össze: “A Magyar Köztársaság Alkotmányában meghatározott művelődéshez való jog esélyegyenlőség alapján való gyakorlásának biztosítása, a lelkiismereti meggyőződés szabadságának és a vallásszabadságnak, a hazaszeretetre nevelésnek a közoktatásban való érvényesülése, a nemzeti és etnikai kisebbségek anyanyelvi oktatáshoz való jogának megvalósítása, a tanszabadság és a tanítás szabadságának érvényesítése, a gyermekek, tanulók, szülők és a közoktatásban foglalkoztatottak jogainak és kötelességeinek meghatározása, továbbá korszerű tudást biztosító közoktatási rendszer irányítása és működtetése.”²

A közoktatási törvény 2003-as módosítása használja először a “sajátos nevelési igényű” fogalmat, melyben nagy hangsúlyt kap az SNI gyermekek, tanulók nevelésének, oktatásának szabályozása, az esélyegyenlőség nyomatékosítása.

Ezt követően a 2003. évi CXXV. törvény is életbe lépett, amely az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról rendelkezik.

2004-ben Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, így hazánkban az oktatás területén is ahhoz igazodó szemlélet, célkitűzések váltak követendővé.

Kiemelkedő fontosságúvá vált az esélyegyenlőség töretlen biztosítása, a magyar társadalom szakismereti szintjének és tájékozottságának növelése, valamint az élethosszig tartó tanulás hangsúlyozása.

² 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

A közoktatási törvényt 2011-ben felváltja a 2011. évi CXCV. törvény. Ahogy az már a nevéből is érzékelhető (oktatásból-nevelés) egy sokkal komplexebb szemlélet kezdett előtérbe kerülni.

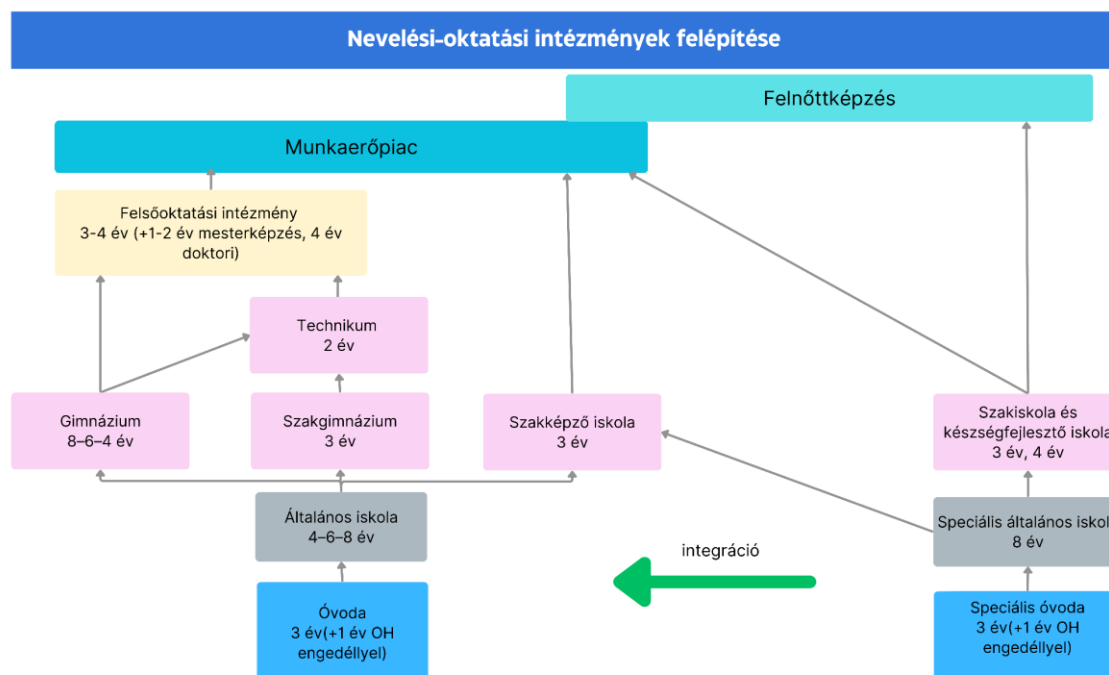
A törvény célja: “A nemzet felemelkedésének zálogaként a magyar oktatásügy nemes hagyományait a jelen kor elvárásaival és a jövő lehetőségeivel ötvözve, a felnövekvő nemzedékek hazafias nevelése és minőségi oktatása érdekében az Alaptörvényben foglalt művelődéshez való jog, a nemzetiségek anyanyelvi oktatáshoz való jogának megvalósítása, a köznevelés résztvevői kötelelességeinek és jogainak meghatározása, továbbá korszerű tudást biztosító köznevelési rendszer irányítása és működtetése”³ volt. E törvény a kiemelt figyelmet igénylő tanulók között említi a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű, a tartós gyógykezelés alatt álló, valamint a különleges bánásmódot igénylőket, köztük a SNI, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, illetve a kiemelten tehetséges gyermekeket.

³ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

2. 3. SNI tanulók nevelési-oktatási intézményeinek helye a magyar oktatási rendszerben

Az országok intézményrendszere sajátos képet mutat, melyekben a struktúra azonosságokat és különbözőségeket is megjelenít. Elsősorban az iskolába lépés időpontja és az átmenetek lehetőségeiben jelennek meg eltérések.

A magyar nevelési-oktatási intézmények felépítésének szisztémáját a következő ábrával szeretném szemléltetni:

A hazai oktatási rendszer az európai példákhoz hasonlóan az óvoda, általános iskola, középfokú iskola, valamint felsőoktatás egységeiben épül fel. A 2011. évi CXCV. törvény alapján a gyermekek 3 éves korban lépnek be a köznevelésbe, óvodai nevelés keretein belül, majd az oktatási rendszerben 16 éves korukig kötelesek részt venni.

Az óvodák feladatai közé tartozik, természetesen az életkornak megfelelő nevelés, személyiségfejlesztés mellett, a gyermekek felkészítése az oktatási intézményben való boldogulásra.

Az óvoda elvégzése után elkezdődik az általános iskolai oktatás. Általában a tanulók 6 éves korban ülnek be először az iskolapadokba, azonban a köznevelési törvény más alternatívákat is nyújt a tankötelezettség megkezdéséhez: "A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. Szülői kérelem hiányában a gyermek tankötelezettsége megkezdésének halasztását a gyámhatóság is kezdeményezheti. A szülő, a gyámhatóság a kérelmét legkésőbb az iskolakezdés évének január 18-áig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Az eljárás ügyintézési határideje ötven nap.

A szülő kérelme alátámasztására kérelméhez csatolhatja a gyermek fejlettségét alátámasztó óvodai dokumentumokat is. Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a felmentést engedélyező szerv a szülő kérelmére engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kora előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.”⁴ Abban az esetben, ha nem választanak 6, vagy 8 osztályos gimnáziumot, az általános iskolákban a tanulók, 1-8. évfolyamig tanulnak, ahol alapvető ismereteket sajátítanak el. Ilyen például az olvasás, írás, számolás, társadalomismeret és természettudományok.

Középfokú oktatási szintet 14 éves korukra érik el, ahol a következő lehetőségek közül választhatnak: szakképző iskola, szakgimnázium, technikum illetve gimnázium. A szakképző iskola azok számára nyújt megfelelő lehetőségeket, akik szívesen sajátítanak el egy szabadon választott szakma minden fortélyát, elméleti, valamint gyakorlati oktatás keretein belül, ugyanakkor a tanulmányaik befejezése után nagy valószínűséggel a munkaerőpiacon szeretnék megállni a helyüket. A felsőoktatáshoz szükséges érettségi bizonyítványt szakgimnáziumokban, illetve gimnáziumokban szerezhettek a tanulók. A szakgimnáziumi érettségi annyiban különbözik a gimnáziumi változatától, hogy a szakgimnáziumokban tanuló diákok a bizonyítvány megszerzése előtt szakmai vizsgát tesznek. A középiskolás évek 19 éves kor tájékán fejeződnek be. Ebből kifolyólag a tankötelezettség is megszűnik már, így a fiatal felnőtt eldöntheti, hogy kilép-e a munka világába, avagy folytatja tanulmányait. Lehetősége van egyetemi, vagy főiskolai oktatásban való részvételre, ahol alap- és mesterszinten, posztgraduális, vagy doktori képzésen bővítheti a már megszerzett tudását.

⁴ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

Az SNI tanulók vonatkozásában adódik némi eltérés az oktatás területén. Az egyik legkiemelkedőbb különbség a tankötelezettség meghosszabbításának lehetősége, melyről a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az intézmény főigazgatója dönt.

Szintén a szakértői bizottság véleménye és javaslata szerint valósul meg, hogy egy adott tanuló integráltan, többségi iskolában, vagy speciális intézményben vesz részt a nevelésben, oktatásban. A döntés meghozatalában különböző tesztek eredményei, a gyermek képességei, valamint a sérülésspecifikus igényei játszanak kiemelkedő szerepet. Integráció esetén a többségi köznevelési intézményeket látogatják, támogatás és segítségként követelményi kedvezményeket, szakszerű fejlesztéseket, esetenként tanóra alóli felmentést kaphatnak.

Szegregált nevelésük-oktatásuk során, hasonlóképpen ép társaikhoz, megjelenik az óvoda- általános iskola- középiskola hármas egysége. Középfokú oktatás esetükben szakiskolában, illetve készségfejlesztő iskolában valósul meg. Szakiskolában az előkészítő évet követően 2 évig sajátítanak el egy számukra szimpatikus szakmát, ahol zárásként szakmai bizonyítványt szereznek. A 4 éves készségfejlesztő iskola célja az enyhe- és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek életre való felkészítése, társadalmi integrációjának elősegítése, valamint az önálló élethez szükséges készségek, képességek elsajátítása.

A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény magában foglalja a szegregált nevelés-oktatás minden színterét. Az intézményben gyermekközpontú, magas színvonalú szakmai munka, kiemelkedő fejlesztés folyik.

3. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény szervezeti átalakulása a kezdetektől napjainkig

3. 1. A magyar gyógypedagógiai nevelés kialakulása és fejlődése

„Ma a gyógypedagógia interdiszciplináris embertudomány (össztudomány), a gyógypedagógiai segítséget igénylő személyek (népesség) és a rájuk irányuló komplex megismerés, fejlesztés, nevelés, terápia, oktatás, képzés, kísérés, rehabilitáció (tevékenység) tudománya.” (Gordosné, 2004, 77.)

A gyógypedagógia-tudomány – mint minden más tudományterület – rengeteg változáson ment keresztül az évszázadok során. A fogyatékossgal élő emberekkel való foglalkozás lényegében egyidős az emberiséggel. A mai értelemben vett gyógypedagógia kialakulásához hosszú és rögzös út vezetett, megítélését az adott történelmi kor, a társadalom, az aktuális világnézet, valamint a tudomány fejlettsége nagyban meghatározta és befolyásolta. (Illyés, 2000).

Ugyan hatalmas az időbeli távolság, amely elválaszt minket a régi koroktól, illetve írásos dokumentumokban sem bővelkedünk a kezdeti időkből, mégis egészen a prehisztorikus időkig visszavezethető a fogyatékos emberek létezése, valamint a velük való foglalkozás, törődés. Sőt mi több, már a Bibliában is olvashatunk vakokról és bénákról.⁵ Az ókori, rabszolgatartó társadalmakban a fogyatékos emberekről alkotott kép nem volt teljesen egységes, de többségben stigmatizáló, diszkrimináló és kirekesztő magatartás volt jellemző. Az ókori görög, antihumánus felfogás szerint a fogyatékkal élő személy szégyent és terhet jelentett, akitől a társadalom meg akart szabadulni.⁶ A spártai felfogás szerint, a fogyatékos gyerekeket nem csak kirekesztéssel illették, hanem még az életüktől is megfosztották őket.

A középkorban a démon által csempészett „váltott gyermekek” vagy úgynevezett „alácsempészett gyermekek” képe égett bele a köztudatba. Ugyan a középkorban is voltak bizonyos segítő törekvések, valamint jellemző volt olykor a pozitív hozzáállás is, azonban ekkor még egyáltalán nem beszélhetünk a fogyatékos emberek intézményes neveléséről.

⁵ Borosné Fanni: A gyógypedagógia története előadás, link: <https://slideplayer.hu/slide/2195609/> (Utolsó letöltés: 2023. 03.24.)

⁶ Konczné Juhász Andrea: A gyógypedagógia múltja és jelene, a szegregációtól az inklúzió felé, link: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Budapest/OPN_archiv/01_Konczne_A_gyogypedagogia_multja_es_jelene.pdf (Utolsó letöltés: 2023. 03.24.)

Kolostorokba, kórházakba fogadtak be olyan gyermekeket és felnőtteket, akiknek akár testi, akár lelki gyógyításra volt szükségük. Ebből a korból megjegyezhetjük Pestalozzi nevét, aki az elsők között tett kísérletet az érintett személyek speciális nevelésére.

Ugyan a későbbiekben is megosztóan vélekedtek a fogyatékosokról, mégis a nagy változások kora a reneszánsz idejére tehető, ugyanis a humanista gondolkodók felismerték a sérült emberek nevelhetőségét. A fogyatékos személyek helyzetén a pedagógia eszközeivel próbáltak több-kevesebb sikerrel segíteni. A fogyatékosokról alkotott középkori szemlélet pozitív irányba történő átalakításához többek között a híres, haladó szellemiségű pedagógus, Comenius is nagyban hozzájárult. Comenius már nemcsak az egyént akarta nevelni, hanem rajta keresztül az emberi társadalom bajait is meg akarta oldani. A *Didactica Magna*-ban (1657) a következőket írta: „Az emberi romlottság megjavítására az égvilágon semmi hatásosabb út nincs az ifjúság helyes nevelésénél”. (Magyar, 2018)

A XVIII. században Európa-szerte megjelent az elemi iskoláztatás, második felétől pedig a fogyatékosokkal élők számára is létesítettek intézményeket. Legelőször a siketeknek segítettek, ebben Franciaország, Németország és Oroszország volt kezdeményező. A látássérültek intézményes nevelése Franciaországban fejlődött leghamarabb. Az értelmileg akadályozottak számára csak kicsivel később hoztak létre intézményeket, elsőként Ausztriában és Svájcban.⁷

Ehhez képest Magyarországon a fogyatékosokkal élő emberek nevelésére és oktatására elég késve irányult a figyelem. A közoktatási intézmények közé a siketnéma gyermekek oktatására szolgáló iskola lépett be elsőnek a 19. század első éveiben. Cházár András kezdeményezésére jött létre 1802-ben a „*Siketek Nevelőháza*”. Ezt követően azonban majdnem 25 esztendőnek kellett eltelnie, hogy más fogyatékos gyermekeknek is nyissanak iskolát. Ekkor a vakokra irányult a figyelem, akik számára Pozsonyban és Pesten létesítettek befogadó intézményt 1824-ben és 1825-ben. (Hatos, 2015.)

Ahogy azt az előbb is említettem, kezdetben csak a különböző testi és érzékszervi fogyatékosokkal élők számára hoztak létre külön intézményeket, viszont az 1868-as népoktatási törvény megszületése, valamint a polgárosodás fejlődése miatt újabb és újabb specifikus iskolák jöttek létre a szellemileg sérült gyermekek, tanulók számára.

⁷ Konczné Juhász Andrea: A gyógypedagógia múltja és jelene, a szegregációtól az inklúzió felé, link:https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktat/pok/Budapest/OPN_archiv/01_Konczne_A_gyogypedagogia_multja_es_jelene.pdf (Utolsó letöltés: 2023. 03.25.)

Először például középsúlyos értelmi fogyatékos, súlyosan értelmi fogyatékos, majd a későbbiekben beszédsérült, valamint enyhe értelmi fogyatékos gyermekek számára is hoztak létre speciális intézményeket. Az értelmi fogyatékos személyek intézményes nevelésének létrejötte szorosan összefügg Frim Jakab nevével és munkásságával, ugyanis 1875-ben alapította meg Rákospalotán az úgynevezett „*Hülye nevelő és ápoló intézetét*”, ahol súlyos értelmi fogyatékos gyermekek nevelését vállalta fel. Fő, hatásos módszerének a szeretetteljes bánásmódot és a nagyfokú türelmet tartotta.

1898-ban az összes sérüléssel foglalkozó iskola gyógypedagógiai intézménnyé minősült, az egységes tanterv azonban csak később, 1946-ban került bevezetésre.

1904-ben létrejött az első magyar „kisegítő iskola”, melynek igazgatója Éltés Mátyás volt. Új lendületet hozott az 1921-es iskoláztatási törvény, ugyanis kimondta a képezhető fogyatékosok tankötelezettségét is, viszont kizárta őket a nyilvános általános iskolákból.

Az 1922. évi törvény a gyógyítva nevelő iskolákat jelölte a speciális nevelést igénylő gyermekek számára. A háború után a gyógypedagógiai intézményrendszer élére Bárczi Gusztáv, a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola igazgatója került. Az 1960-as években az értelmi fogyatékos gyermekek gyógypedagógiai oktatása kettévált kisegítő és foglalkoztató iskolára. Bár a gyógypedagógiai iskoláztatás egyre szakszerűbbé vált az 1970-es évektől, mégis egyre több bírálat érte, s a figyelem affelé tendált, hogy a sérült gyerekek nevelésének ügyét az egész nevelésügy részeként kellene kezelni. Az 1985. évi I. törvény az oktatásról szüntette meg a kisegítő iskola elnevezést, helyette általános iskola került bevezetésre. (Illyés, 2000)

Mindenképpen érdemes egy-két gondolatot megemlíteni az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekről. A mai értelemben vett EGYMI-k létrehozására a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény teremtett lehetőséget. Ekkor lehetőség adódott rá, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók a többi gyermekkel együtt tanulhassanak. Az esélyegyenlőség megteremtése szempontjából mindenképpen hatalmas előrelépést jelentett, azonban kezdetben kedvezőtlen döntésként élték meg a szegregált intézmények, ugyanis fennmaradásukat sok szakember megkérdőjelezte. A probléma megoldása 2003-ban született meg, amikor is az előbb említett törvényt módosították, ugyanis lehetővé tette az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények létrehozását, melyek egyúttal a pedagógiai szakszolgálat feladatait is ellátták.

Az újonnan behozott törvény ellenére ezek az intézmények csak igen lassan kezdtek el létrejönni, megalakulásuk sok szervezést igényelt. (Meggyesné – Nagyné, 2013)

A fogyatékossgal élő gyermekek nevelését, tanítását, fejlesztését jól képzett gyógypedagógus szakemberek végzik. Magyarországon a gyógypedagógus-képzés több mint 100 évvel ezelőtt indult meg, mégpedig az akkor Vácott létesített „*Gyógypedagógiai Tanítóképző*” intézményben. (Gordosné, 2010)

A századfordulóig a fogyatékossgal élő gyermekek nevelői az elemi iskolai tanítókból kerültek ki. Nem végeztek el ehhez külön iskolát, csupán speciális képző tanfolyamokon sajátították el a tanulók oktatásához, fejlesztéséhez szükséges ismereteket.

A gyógypedagógusok képzése igen lassan, megkésve indult. 1900-ban létesült egy kétéves, önálló tanfolyam, mely 4 évvel később, új névvel működött. Ez az előbb említett „*Gyógypedagógiai Tanítóképző*” volt. A képzési idő kezdetben 2 éves volt, mely 1 év elméletből, illetve 1 év gyakorlatból tevődött össze. A képzés szakvizsgával ért véget, mely tanári címet adott. Az intézmény igazgatója 1922-től egészen haláláig Tóth Zoltán volt, aki ezen kívül a Magyar Gyógypedagógiai Társaság főtitkára, valamint a Gyermekvédő Liga igazgató tagja is volt. 1922 és 1928 között a 2 év helyett mér 3 éves képzés folyt olyan tanárok számára, akik siketnémák, vakok, gyengeelmájúek intézeteiben dolgoztak. 1928-tól „*Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolává*” vált az intézmény, ahová tanítóképzői végzettséggel vagy középiskolai érettségivel rendelkezők jelentkezhetnek, illetve az eddigi 2, majd 3 éves képzési időt megemelték immár 4 évre. 1932-től már főiskolai diplomát is szerezhettek a hallgatók. 1938-ban a képzést leállították, majd 1942-ben indították újra, egy új, módosított tantervvel. Tóth Zoltán halála után, 1942-től a főiskola későbbi igazgatója Bárczi Gusztáv lett, akinek nevét ma is viseli az intézmény. (Réthyné, 2020) A második világháború után Bárczi Gusztáv és Kozmutza Flóra közreműködésével életbe lépett egy új szervezeti szabályzat, mely szerint a hallgatók kötelesek voltak egy fő-, illetve két mellék szakot választani. A választási lehetőségek közé tartozott a látási, hallási, értelmi, erkölcsi fogyatékosok, nyomorékok, beszédzavarban és egyéb lelki rendellenességben szenvedők pedagógiái. 1963-ban megindult a nappali tagozaton a szakos képzés. A szakválasztás harmadév végén történt. Kötelező szakok közé tartozott az értelmi fogyatékosok gyógyító-nevelésére felkészítő szak, valamint a hibásbeszédűek gyógyító-nevelésére felkészítő szak. A pszichopedagógia szak megjelenése az 1973-ban életbe lépő új tantervhez köthető, mely az 1968-ban indított kétéves nevelőotthoni tanári szak továbbfejlesztése volt.

1992-ben új reformtanterv került bevezetésre, mely immáron hat fogyatékosági szakterületet különített el: értelmi fogyatékosok, látási fogyatékosok, hallási fogyatékosok, mozgási fogyatékosok, beszéd fogyatékosok, beilleszkedési és magatartászavarokban szenvedők. Emellett fontos változás volt még, hogy két elkülönülő kompetencia jelent meg a képzésben, a gyógypedagógiai terapeuta, valamint a gyógypedagógus tanár. Ami a 2000-es éveket illeti, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola az Eötvös Lóránd Tudományegyetem főiskolai kara lett.⁸

3. 2. A kaposvári Állami Gyógypedagógiai Iskola megalakulása és fejlődése (1947-2003)

A kaposvári Állami Gyógypedagógiai Iskola megalakulását hosszas tervezés és szervezés előzte meg. Az iskolákban egyre nagyobb létszámban voltak jelen olyan gyermekek, akik feltehetően gyengébb értelmi képességeik miatt másféle nevelési módszereket igényeltek. A vármegyeszékhelyen megnövekedett a szükséglet egy olyan támogató döntésre, szervezeti átalakításra, amely megkönnyíti az intézményekben kialakult körülményeket.

1946-ban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kiadott egy rendeletet kimondta, az általános iskolák szervezeti átalakításának szükségességét, majd 1948-ban egy másik rendeletben az értelmi fogyatékos tanköteles korba lépő diákok általános iskolai oktatásának szabályozását közölték, egyszóval hivatalosan is elrendelték és keretbe foglalták a szervezeti struktúra megújítását. A határozatnak eleget téve Kaposváron is megkezdődtek a gyógypedagógiai iskola létrehozását elősegítő tevékenységek. A szükséges feladatok elvégzésére és a teendők megszervezésére Bojtay Bélát kérték fel, aki korábban a siketnéma intézet gyógypedagógusaként munkálkodott.

Bojtay Béla igen komolyan foglalkozott a rábízott feladattal. Személyesen tartott felvilágosítást a város iskoláiban a gyógypedagógia fontosságáról, valamint a speciális oktatás-nevelés szükségességéről. Épülő csapatába Dr. Debreczeni Kálmánné, Kraxner Alajosné, Király Lajosné és Laky Béláné csatlakozott, akik felvállalták, hogy szakmai végzettséget szereznek a gyógypedagógia területén.

⁸ Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar hivatalos weboldala – A kar története, link: <https://barczi.elte.hu/content/tortenet.t.1099?m=10>

1948 nyarán hosszas keresés után, a Kossuth Lajos utca 17. szám alatt található (mai Kaposvári Törvényszék) épület egyik szárnyát nevezték ki a gyógypedagógiai iskolának. Még ebben az évben, október 9-én tanévnyitó értekezletet tartottak mind az öt pedagógus jelenlétében.

(Az Állami Gyógypedagógiai Intézetnek helyet adó épület, Kaposvár Kossuth Lajos utca 17.)⁹

Elsődleges feladatukként hangsúlyozták tanulók intelligenciájának vizsgálatát, gyógypedagógiai ellátásuk szükségességét. Amennyiben indokolatlannak találták a gyermekek áthelyezését, régi iskolájukban való tovább tanulásukat javasolták, így elkerülhették a társadalmi stigmatizációt.

A gyógypedagógiai nevelés-oktatásnak már akkortájt fontos szerepe volt az értelmi elmaradással rendelkező személyek társadalomba való beilleszkedésének elősegítésében, a munkára nevelésben, valamint az önálló életvitel kialakításában. Létrejött számukra egy segítő, támogató és legfőképpen védő környezet, amelyben nem éreztek frusztrációt társaiktól való lemaradásuk miatt, nem lettek áldozatai esetleges kiközösítéseknek, csipkelődéseknek.

⁹ <http://www.mvkkvar.hu/kiallitas/szeccesszio/04jegyek/igazsagugyipalota.php> (utolsó letöltés: 2023.03.27.)

1948. október 15-én a kaposvári Állami Gyógypedagógiai Iskola hivatalosan is elindította első tanévét. Kezdetben 4 tanulócsoportban 74 enyhe értelmi fogyatékos gyermek indította meg tanulmányait az intézményben. Életkor szerinti eloszlásuk 6-14 éves kor közé tehető, azonban az osztályfokokra nem életkornak, hanem képességi szintnek megfelelően voltak besorolva. Így egy adott csoporton belül nagy életkorbeli különbségek mutatkoztak.

Az intézmény tárgyi felszerelésére kevés anyagi hozzájárulás jutott, infrastrukturális fejlesztésre szorult. A fejlesztés hatékonyságát a tanulók nem megfelelő szociális háttere is nagymértékben gátolta. A lemorzsolódás már abban az időben is kimagaslóan veszélyeztette a tanítványokat. Megoldásként az iskola tantestülete megfelelő kapcsolatrendszeri hálózatot kialakítva, különböző segélyekkel támogatta az arra rászorulókat. Az iskola gyors ütemben fejlődött, 1952-ben szülői munkaközösség alakult és napközi otthonnal bővült.

1955-ben a kezdetekben kijelölt épületszárny kevésnek bizonyult, valamint a bíróság által megvalósuló munkafolyamatok, illetve az ott megjelenő személyek miatt nem maradhatott nevelési-oktatási intézmény. Ennek okán az iskola áthelyezte székhelyét a mai Szent Imre utcában található Noszlopy Gáspár Közgazdasági Technikum egyik melléképületébe. Akkor az iskola átköltözéséig viszonylag nagy létszámmal rendelkező bölcsőde üzemelt benne.

(Állami Gyógypedagógiai Intézet, Kaposvár, Beloianisz utca 24.-Az épület átépítés után)¹⁰

¹⁰ http://www.barcsiiskola.hu/az_intezmeny_felepitesi_mukodesetortenet (2023.03.27.)

Az Állami Gyógypedagógiai Intézet tanulólétszáma ebben az időben már 140 főre bővült. A 4 osztályt 8 váltotta fel, valamint 2 napközis csoport és Nevelési Tanácsadó is az épületben kapott helyet. A létesítmény igencsak szűkös volt ekkora létszámú tanulónépességnek, évégett 1959-ben engedélyt és támogatást kapott az átépítésre, ahol az azt követő évben 12 osztállyal sikeres tanévet indítottak. Több osztályterem, közösségi tér, iroda került kialakításra, amely a közel 50 fővel megnövekedett létszám tekintetében rendkívül jó döntésnek bizonyult. A tantestület is 9 főre bővült, illetve a pedagógiai munkát segítő gyerekfelügyelők csatlakoztak a kollektívához.

1963-ban az 1962. évi 14. törvény egyik határozatának eleget téve az intézmény a Kisegítő Iskola elnevezést kapta. Az elhivatott tantestületi tagoknak köszönhetően a tanintézmény folyamatosan fejlődött. A gyakorlati tapasztalatokat átadó, egymást segítő munkaközösségek jöttek létre (1965), melyek célja a gyermekek megfelelő fejlődésének támogatása, bevált módszerek elsajátítása és alkalmazása volt.

Gyógypedagógiai ellátásban azok a diákok vehettek részt, akiket a Gyermeklélektani és Nevelési Tanácsadó javaslatára, az Áttelepítő Bizottság (élén Bojtay Bélával) indokoltnak ítélt meg. Az eljárás az általános iskolák és a Kisegítő Iskola között oda-vissza működött. A régióban több nagyobb városban is létrejöttek gyógypedagógiai osztályok, melyek a helyi és környékbeli diákok ellátását biztosították.

1964-től imbecillisek is megjelentek a Kisegítő Iskola oktatásában, eleinte együtt, debilis társaikkal egy osztályban nevelkedtek.

Igen fontos eseményként említendő, hogy 1965-ben a kaposvári intézmény a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola hallgatói számára gyakorlati helyként is funkcionált.

1967-re a Kisegítő Iskolában 15 osztály működött, debilis, illetve imbecillis tanulók részvételével, valamint 5 városon kívüli intézmény gyógypedagógiai osztályának koordinálása is a feladatai közé tartozott. Körülbelül 10 évvel később ezek az osztályok gyógypedagógiai intézménnyé váltak.

1971-ben Bojtay Béla nyugdíjazását követően Kamper Antal igazgató úr vette át az iskola szervezését. Igazgatása alatt az értelmi fogyatékoság megállapítását továbbra is a Gyermeklélektani és Nevelési Tanácsadó javaslatára állapították meg, azonban az eddigi "visszaintegrálás" kevésbé volt jellemző, mint korábban, azonban hangsúlyosabbá vált a társadalmi érzékenyítés. A diákok több alkalommal képviseltették magukat a városi rendezvényeken.

Az 1952-től alkalmazott, illetve 1958-ban átdolgozott Tanterv és Utasítás című dokumentumot az 1970/71-es tanévben felváltotta a Kisegítő iskolák tanterve, mely komoly változásokat eredményezett az intézmények szervezésében. Az óraszámok jelentősen megnövekedtek, mely kedvezőtlen hatással volt a tanulók terheltségi szintjére. Elengedhetlenné vált a differenciált nevelés-oktatás megvalósítása. Az iskolaéretlen fogyatékos tanköteles gyermekek számára előkészítő évfolyamok alakultak. 1979-ben átdolgozták a tantervet, amely lehetővé tette a debil és imbecilis tanulók külön osztályokba szervezését, ezáltal létrejöttek a foglalkoztató csoportok is. A tanulók gyakorlati tapasztalatszerzése, valamint szabadidő hasznos eltöltése általi feszültségkezelés érdekében számos szakkör és foglalkozás volt elérhető számukra, melyek által az élet minden területén fejlődhettek.

Az egyre növekvő tanulólétszám, az osztályok átszervezése, valamint a szabadidős foglalkozások nagyobb intézményt kívántak. A város egy teljesen új iskolaépület létrehozása mellett döntött. 1987-ben 2 év munka után elkészült a teljesen új, modern létesítmény, mely 287 enyhe-, közép- és súlyos értelmi fogyatékos, autisztikus tüneteket mutató tanuló nevelési-oktatási intézményévé vált. 1989-ben felvette a Bárczi Gusztáv Utcai Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon nevet.

(A Kecelhegyi Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon építkezési munkálatai 1986)¹¹

1998-ban Igazgatóváltás következett be. Kamper Antal 27 év vezetői munka után nyugdíjba vonult, helyét a jelenleg is főigazgatói címmel rendelkező Dr. Benczéné Csorba Margit vette át. Ugyanebben az évben a fogyatékos személyek hátránykompenzációja, esélyegyenlőségük megteremtése, társadalomba való beilleszkedésük támogatása érdekében az Országgyűlés elfogadta az 1998. évi XXVI. törvényt a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról, amely így fogalmazott: “A fogyatékos emberek a társadalom egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai, akik a mindenkit megillető jogokkal és lehetőségekkel csak jelentős nehézségek árán vagy egyáltalán nem képesek élni.”¹² A törvény egyértelműen az integrált nevelést részesítette előnyben, az eddig megszokott szegregálttal szemben, ugyanis úgy vélekedtek, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók motivációs szintjére, beilleszkedési lehetőségeire, szociális boldogulásukra kedvezően hathat.

1999-ben a Kecelhegyi Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthonban már meglévő iskolai rendszer és struktúra, amely magában foglalta a speciális általános iskolai, szakiskolai, valamint kollégiumi oktató, nevelő munkát, tovább bővült gyógypedagógiai óvodai ellátással.

¹¹ <https://kaposvarmost.hu/blog/esztendoknek-vandorutjan/2021/09/25/kavehazunk-vaszary-utcanak-meg-setalo-kaposvar-1987-ben.html> (utolsó letöltés: 2023.04.01.)

¹² 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

2001-ben reagálva az esélyegyenlőségi törvényben leírtakra, az integráció elősegítése érdekében létrejött az utazó gyógypedagógiai hálózat. Feladata, hogy támogassa és fejlessze a többségi iskolákban integráltan oktatott sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat, valamint segítséget nyújtson az iskolákban dolgozó pedagógusoknak. Az integrációs törekvések megkönnyítették a túl magas létszámmal működő szegregált intézmények munkáját, azonban még így is meglehetősen sok tanuló fejlesztésén munkálkodtak. A többségi nevelési-oktatási intézményekben nagy kihívást jelentett az SNI tanulók jelenléte. Ez a két fontos tényező a szervezeti struktúra megújítását sürgette.

3. 3. A Módszertani Intézménnyé válás időszaka (2003-2013)

2003-ban nagy fordulópontra következett be az intézmény működésében, mely szervezetileg és tartalmilag is jelentős változásokat hozott. Az iskola Módszertani Intézménnyé vált, amely a speciális oktatás mellett magába foglalta a pedagógiai szakszolgálati tevékenységek ellátását, az utazó pedagógiai hálózat munkálatait, valamint a pedagógiai szakmai szolgáltatást és iskolapszichológiai hálózat koordinálását egyaránt. Ebben az időszakban kiemelkedően fontosnak számított a pedagógusok továbbképzése, valamint a megfelelő szülői hálózat további erősítése, illetve a tanácsadás megszervezése és kivitelezése.

(Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó)¹³

¹³ <http://www.barcziiskola.hu/bemutakozas> (utolsó letöltés: 2023.04.01.)

2004-ben az intézményhez csatolták a Nevelési Tanácsadót, melynek eredményeként viselkedést, magatartászavart, agressziót kutató csoport alakult. A tanulók társadalmi beilleszkedését elősegítve, pályaválasztási tanácsadás keretein belül nyújtottak segítséget a fiatalok döntéshozatalában. A megfelelő munkakör megtalálása ma is nagy kihívást jelent a 8. illetve 12. évfolyamos fiatalok számára. Ez a szolgáltatás nagy hozzájárulás az ép és sajátos nevelési igényű gyermekek megfelelő jövőképének kialakításához egyaránt.

A nevelő oktató munka kibővítése magával vonzotta az azt igénylő gyermekek fejlesztését születéstől egészen a szakiskola elvégzéséig.

Ugyancsak “2004-ben, 17 évvel a beköltözés után a 250 férőhelyen 427 tanuló tanult, és velük együtt 78 pedagógus, 27 gyermekfelügyelő végezte munkáját. Az induláshoz képest sokoldalú, szerteágazó alap - és szakellátást, a gyógypedagógiai területek speciális aspektusait figyelembe vevő, fogyatékosági csoportokhoz igazodó, fejlesztő, képző és szakmai munka folyt.”¹⁴ (Pedagógiai Program 2010, 10)

2005-re az egész kistérség területén érvényesült a szakmai-, illetve szakszolgáltatás. 2007-re a BTMN (beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára nevelési tanácsadás is szerepelt az intézmény feladatkörei között. A Nevelési tanácsadó keretei között 2008-ban az iskolapszichológiai hálózat és pályaválasztási tanácsadással bővült a szolgáltatás, valamint a logopédiai ellátás kiterjesztése került megvalósításra.

Az oktatási intézmény felépítését tekintve két nagy egységre volt osztható: Nevelő-oktató intézmény, valamint Módszertani Központ. Mindegyik intézményegységnek megvolt a saját tevékenységi köre, azonban az ott dolgozók szakmai munkájának eredménye nem különíthető el élesen, ugyanis olyan szoros csapatmunka alakult ki, ahol mindenki maximálisan felkínálta szakmai tudását.

¹⁴ Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó Pedagógiai Programja 2010.

Nevelő- oktató intézmény részei és azok feladatai:

Óvoda.

Speciális óvodai szolgáltatásait 1999-től látta el az intézmény. A nevelésben az akkori SNI meghatározásnak megfelelően vehettek részt például: autista, értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos, súlyosan- halmozottan fogyatékos, vagy súlyos mozgásfogyatékos gyermekek. A 7-19 fős létszámú intézményegységben, 2 csoportban zajlott komplex gyógypedagógiai fejlesztés.

Általános iskola, fejlesztő iskola

Általános iskolai oktatásban 6-18 éves koruk között vettek részt a tanulók. Az enyhe-, közép súlyos értelmi fogyatékos, illetve autista, gyerekek 8 osztályfokon sajátíthatták el a korcsoportjuknak megfelelő tananyag tartalmakat. Az általános iskola részeként fejlesztő iskolai csoportok indultak súlyosan-, halmozottan fogyatékos diákok számára.

Speciális szakiskola, készségfejlesztő iskola

Speciális szakiskolai képzés 1987-ben kezdődött az intézményben, amely nagyban megkönnyítette a SNI fiatal felnőttek későbbi munkavállalását. Közismereti tantárgyakat gyógypedagógusok, szaktantárgyakat pedig a város szakmunkásképző intézményeiben tanító mesterek oktatták. A szakiskola első 2 évében az elméleti oktatás kapott nagyobb hangsúlyt, majd 2 év szakmai gyakorlat következett. A képzések között szerepelt a állatgondozó, ABC-, gyorsétkeztetési eladó, asztalosipari szerelő, lakástextil- varró, -javító, varrómunkás, parkgondozó, szőnyegszövő, virágkötő, valamint számítógép-kezelő. Ezek a szakmacsoportok az akkori és a mai munkaerőpiacon is igen keresettek, ezáltal egy biztos jövőt alapozhattak meg az ott tanult fiatalok.

Készségfejlesztő iskolai képzések is ugyanolyan munkarendben folytak, mint a szakiskolában. Az ott választható szakmák (parkápoló, takarítói kisegítő, konyhai kisegítő, ciroksöprű kötő, csomagoló) is a gyermekek boldogulását biztosították.

Diákotthon

A diákotthon szolgáltatásait igénybe vevő gyermekek igen nagy számban hátrányos-, illetve halmozottan hátrányos, nehéz szociális körülmények közül érkező diákok voltak. A 80 férőhellyel rendelkező diákotthon nem csupán lakhatási lehetőséget biztosított a bentlakásos nevelést-oktatást igénylő gyermekek számára, hanem számos szabadidős-, fejlesztő tevékenység is zajlott a késő délutáni órákban. Minden elfoglaltság szervezetten zajlott, valamint rendszeres napi rutint sajátíthattak el a tanulók, ezáltal a praktikus életvezetési szokásaik is kialakításra, formálásra kerültek. Nagyon fontos megjegyezni, hogy a kollégiumban kialakított szabályrendszer, nevelési tartalom teljes mértékben az iskola nevelési elveit, házirendjét követte. A közös tevékenységek, ünnepek, jeles napok, megemlékezések során fejlődött a gyermekek szociális képessége, mely hasznos tudást eredményezett a mindennapok tekintetében.

Módszertani Központ feladatköre:

A Módszertani Központ elsődleges célja az SNI gyermekek, tanulók hátránykompenzációja, sérülésspecifikus ellátása, képességfejlesztése. Kiemelkedően fontos ugyancsak az integráltan nevelt-oktatott sajátos nevelési igényű fiatalok megsegítése, tanulási nehézségeikből fakadó hátrányaik kiegyenlítése, valamint a szakszerű szülői tanácsadás megteremtése volt. A képesség felméréseket követően, egyénre szabott komplex, szakszerű fejlesztés valósult meg az intézmény terápiás termeiben, illetve szükség esetén külső helyszínek bevonásával, például: lovasterápia, gyógyúszás.

Utazó szakember-hálózat

Az utazó szakember- hálózat feladata a többségi óvodák, iskolák integrációs tevékenységének irányítása, koordinálása, segítése, az integrált, illetve inkluzív oktatásban részt vevő gyermekek képességeinek fejlesztése, hátránykompenzációja, tanulásának támogatása fejlesztő, valamint terápiás foglalkozások biztosítása révén. A komplex gyógypedagógiai fejlesztések mellett prevenciós feladatokat is a mai napig ellát. A gyermekek támogatása mellett módszertani tanácsokkal látták el a többségi pedagógus kollégákat, ezenfelül szülői tanácsadásokat is rendszeresen tartottak.

Terápiás szolgáltatás

Ayres-, alapozó, judo, kutyás, zene, játék- és bábterápia, úszás, gyógy lovaglás, masszázs, autogén tréning, valamint DSGM.

Pedagógiai szakszolgálat

Pedagógiai szakszolgálat munkakörébe tartoztak a következő szolgáltatások: súlyosan-, halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő felkészítése, SNI gyermekek korai fejlesztése, gondozása a szülők bevonásával, gyógypedagógiai tanácsadás, központi idegrendszeri sérüléssel rendelkezők konduktív fejlesztése, gyógytestnevelés biztosítása, és logopédiai terápia a város, illetve kistérség gyermekei, tanulói számára.

Pedagógiai szakmai - szolgáltatás

Pedagógiai szakmai- szolgáltatás keretein belül a gyógypedagógusok szakmai tanácsadást nyújtottak a többi pedagógus számára. Felelősek voltak a pedagógusképzésért a tervezéstől a kivitelezésig. Értekezleteket, tájékoztatókat, szakmai konferenciákat, tanfolyamokat tartottak.

(A Bárczi Gusztáv Módszertani Központ felépítésrendszere 2010)¹⁵

¹⁵ Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó Pedagógiai Programja 2010.

Az időszak későbbi éveiben számos intézményfejlesztési folyamat ment végbe. Egymás után következtek a pedagógus továbbképzések, kibővült a szakmai együttműködések köre, jó gyakorlatok készültek, fejlődött az utazó pedagógiai hálózat, mindemellett munkaközösségi bővítések mentek végbe. Ez a gyors fellendülés és sok előrelépés arra enged következtetni, hogy az intézmény egységei között harmonikus, kiegyensúlyozott szakmai együttműködés volt megfigyelhető.

3. 4. A különvált EGYMI, a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény működési mechanizmusa (2013- napjainkig)

2013 januárjától újabb igen fontos szervezeti változás következett be az intézmény életében. A hatályos jogszabályok értelmében és azoknak megfelelően a pedagógiai-szakmai szolgáltatás, illetve a szakszolgálatok elkülönültek, önálló intézményekként működtek tovább. A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadót követően Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménnyé alakult.

(Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény) ¹⁶

¹⁶ <https://kaposvarmost.hu/video/kaposvar-most/2021/02/15/barczi-megujult-korszerusites.html> (utolsó letöltés: 2023.04.10.)

A szervezeti átalakulással együtt jelentősebb lett a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése-oktatása, ezáltal az utazó gyógypedagógiai hálózat szerepe is hangsúlyosabbá vált, szervezeten belül megerősödött.

Az elkülönülés után egy évvel, 2014-ben a nagybajomi gyógypedagógiai intézmény az EGYMI-hez való csatlakozását kezdeményezte. Hosszas tárgyalások, megbeszélések és egyeztetések után az intézmény tagintézményévé vált.

“A Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Intézmény komplexitását és a dolgozók szakmai elhivatottságát tükrözi a mai napig az 5 intézményegység: óvoda, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola; általános iskola; szakiskola, készségfejlesztő iskola; kollégium; utazó gyógypedagógiai hálózat, valamint a nagybajomi tagintézmény összehangolt, egymást támogató munkája határozza meg.

(Intézményegységek a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben) ¹⁷

¹⁷ http://www.barcziiskola.hu/az_intezmeny_felepitese (utolsó letöltés: 2023.04.10.)

Óvoda, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola

Óvodánk fő feladatának tekinti a gyermekek fogyatékoságából adódó hátrányok enyhítését, ha mód van rá, megelőzését, valamint az elfogadott társadalmi normák elsajátítását, ezzel megkönnyítve a szűkebb, tágabb környezetükbe való beilleszkedésüket. Mindezek mellett, a csoportos és egyéni foglalkozások során egyaránt, az önállóságra nevelés is nagy szerepet kap.

Intézményünk fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolai része súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekek számára nyújt fejlesztési lehetőséget, speciális esetekben otthoni ellátás formájában is. A nevelő-oktató munka magába foglalja a kommunikációs képességek, mozgásképessegek, személyiség fejlesztését, az önkiszolgálás, étkezés, szobatisztaság, gondozás területeit, valamint az ott tevékenykedő pedagógusok igyekeznek minél nagyobb mértékben bevonni a gyermekeket a mindennapi gyakorlati tevékenységekbe.

Általános iskola

Általános iskolánkba tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, valamint autista gyermekek járnak 1-8. osztályig. A pedagógusok és segítők korszerű módszereket alkalmazva fejlesztik a gyermekek különböző képességterületeit, igazodva a tanulók speciális szükségleteihez. A tanórákon nagy szerep jut a differenciálásnak, amely a tanulók egyéni fejlődését támogatja. Tantermeink a legtöbb esetben jól felszereltek, sok helyen található interaktív tábla, számítógép, internetkapcsolat és különböző tanulást segítő eszközök. Az intézmény általános iskolai, illetve szakiskolai része gyakorlati helyet biztosít a MATE Kaposvári Campus gyógypedagógia szakos hallgatóinak.

Szakiskola, készségfejlesztő iskola

Az általános iskola elvégzése után a tanulóknak van lehetősége továbbtanulni iskolánk szakiskolájában. A szakiskola célja, hogy egy hasznos, a gyermekek képességeihez igazodó szakmát nyújtson, valamint felkészítse a diákokat a felnőtt, önálló életre. A gyakorlat elsajátításához az intézmény belső lehetőségeket biztosít, illetve együttműködik külső gyakorlati helyekkel.

Kollégium

Kollégiumi ellátásunkat jelenleg 62 fő veszi igénybe. Ez a szolgáltatás vidéki és kaposvári tanulók számára is elérhető. Elhelyezésük 2-4 fős szobákban történik. Délután, esti órákban életkoroknak megfelelő programok kerülnek megrendezésre: születésnapok megünneplése, diszkó, közös főzés, mesedélután, kézműves foglalkozások, sportesemények.

Utazó gyógypedagógiai hálózat

Az utazó gyógypedagógiai hálózat feladata, hogy támogassa és fejlessze a többségi iskolákban integráltan oktatott Sajátos Nevelési Igényű gyermekeket, tanulókat, valamint segítséget nyújtson az iskolákban dolgozó pedagógusoknak.

Nagybajomi tagintézmény

Az 1973-ban alakult intézmény célja a tanulásban akadályozott, illetve értelmileg akadályozott tanulók oktatása, nevelése. 2014 szeptemberében lett a Bárczi Gusztáv Módszertani Intézmény tagintézménye. Az ott tevékenykedő pedagógusok, illetve asszisztensek kiemelkedően fontosnak tartják az egyéni bánásmódot, valamint sikerélmények biztosítását, pozitív tapasztalatok megszerzését. Iskolánk és tagintézménye között kimagasló szakmai együttműködés folyik. Gyakran szervezünk közösen versenyeket, konferenciákat, ünnepélyeket.

Az előbb említett intézmény egységeken belül 9 szakmai munkaközösség működik: 1-8. osztály enyhe és közép súlyos értelemi fogyatékosokat tanítók, óvoda, fejlesztő nevelés-oktatást végzők, 1-8. osztály autista gyermekeket tanítók, napközit és délutáni foglalkozásokat vezető, testnevelést tanítók, utazó gyógypedagógiai, szakiskolai, kutató-fejlesztő innovatív tanárok, tagintézményi gyógypedagógusi munkaközösség.

A tanulók létszáma a 300 főt meghaladja, akik 29 tanulócsoportban kapják meg a számukra legmegfelelőbb oktatást, illetve fejlesztést.

A diákok többsége otthon ingerszegény környezetben, nehéz körülmények között nevelkedik. A szülők nagy része csekély jövedelemmel rendelkezik. A tanulók jó része hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű. Az iskola igyekszik ezeket a hátrányokat különböző adományokkal, tanácsadással, támogatásokkal leküzdeni. A tanulók igénybe vehetik intézményünk iskolabuszát, valamint van lehetőségük kollégiumi ellátást is kérni.

Tantestületünkben 77 fő pedagógus és 50 fő pedagógiai munkát segítő gyermekfelügyelő, ápoló, gyógytornász, gazdasági és titkársági munkát végző személy tevékenykedik, akik munkájuk során mindvégig a gyermekek egyéni fejlődését, önállóságra nevelését, valamint társadalomba való beilleszkedésük támogatását tartják szem előtt. A gyógypedagógiai feladatokat a jogszabályoknak megfelelő végzettséggel rendelkező szakemberek látják el. “A szakiskolában a közismereti tantárgyakat gyógypedagógusok oktatják. A szakmai gyakorlati oktatás saját tanműhelyekben és külső gyakorlati képzőhelyeken folyik, együttműködési megállapodás, vagy tanulószerveződések keretében.

A kitűzött célok elérése érdekében nyitottak az új technikák, fejlesztési lehetőségek megismerésére és elsajátítására, valamint az általuk alkalmazott módszerek továbbfejlesztésére.

Intézményünk fennállása óta számos címmel gazdagodott. Jelenleg az Oktatási Hivatal Bázisintézménye, Akkreditált Kiváló Tehetségpont, Minősített Tehetseggondozó Műhely, Minősített Referenciaintézmény, Ökoiskola, Energiatudatos Iskola, Microsoft Showcase School, valamint a MATE Kaposvári Campus Partnerintézménye.” (Ékes 2023)

A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény idén ünnepli fennállásának 75. évfordulóját.

Összességében elmondható, hogy ez alatt az idő alatt jelentős változáson ment keresztül, akár a tanulók, a pedagógusok létszámát, akár az elérhető szolgáltatásokat, szervezeti struktúráját tekintjük.

Az iskola megalapításának évében 74 enyhe értelmi fogyatékos gyermek helyett ma már több mint 300-an foglalják el helyüket az intézmény padjaiban. Sérüléseiket tekintve is nagy különbözőségeket mutatnak. Tanulóink között az SNI besorolásnak megfelelő minden típusú sérülés: tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, autista, mozgásszervi, érzékszervi, valamint súlyosan-, halmozottan fogyatékos személy is megtalálható.

Ahogy a gyermeklétszám egyre lendületesebben gyarapodott, úgy alkalmazkodott hozzá a szakemberállomány. A kezdetben 5 fővel rendelkező lelkes, elhivatott tanári kar 77-re bővült. Végzettségük is egyre széleskörűbbé vált, az általános gyógypedagógiai ismeretek helyett/mellett sérülésspecifikumoknak megfelelő tudást is szereztek.

Jelenleg különböző szakokon végzett gyógypedagógus (TAP szakos pedagógus, oligofrénpedagógus, szurdopedagógus, tiflopedagógus, szomatopedagógus, pszichopedagógus), gyógytestnevelő, tanár, tanító, óvodapedagógus, szociálpedagógus, romológus, illetve elméleti szakoktató végzi a gyermekek nevelését, oktatását. A pedagógusok mellett különféle szakemberek (orvosok, gyógytornászok, terápiás szakemberek) is csatlakoztak a komplex fejlesztési folyamatba.

Amint lehetőség adódott rá, a feladatellátásba a gyógypedagógiai munkát segítő gyermekfelügyelők is beléptek. Ezáltal még intenzívebben támogathatóvá vált a gyermekek egyéni szükségleteinek kielégítése, a megfelelően differenciált nevelés, oktatás biztosítása.

Ez alatt a közel egy évszázad alatt infrastrukturálisan is kimagaslóan sokat fejlődött az intézmény. A másfajta feladatot ellátó létesítményben kijelölt épületszárnyat, kevés számú tantermet, egy kétszintes, önálló iskolaépület váltotta fel, melyhez külön épületként óvoda és kollégium is tartozik. A tantermek, óvodai csoportszobák mellett fejlesztő-, terápiás szobák is helyet kaptak. A technika fejlődésével lépést tartva számos tanteremben interaktív tábla, valamint különböző IKT eszközök (számítógép, tablet, laptop) is megtalálható.

Véleményem szerint az intézmény életében legjelentős szervezeti, strukturális változásnak, a folyamatos fejlődés és bővülés mellett, a 2013-ban bekövetkezett eseményeket tekinthetjük, amikor a szakszolgálati egységet külön intézménnyé nyilvánították. Ez az intézkedés feladatellátásban, illetve szakember együttműködésben is fontos fordulópontot jelentett. Az addig teljes mértékben összeszokott tanári kar és szakemberek bizonyos mértékben elszigetelődtek egymástól, azonban munkájuk a mai napig szorosan összefügg, kimagasló együttműködésben valósul meg.

4. Saját vizsgálat

4. 1. Vizsgálati anyag és módszerek

A kutatás célkitűzései, a vizsgálat indokoltsága

Szakdolgozatom bevezető szakaszában már említést tettem rá, hogy kutatásom célja a kaposvári Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Intézmény bemutatásán keresztül rövid betekintést nyújtani a magyarországi közoktatási intézmények rendszerébe, illetve szervezeti egységeibe, valamint rávilágítani arra, hogy hol helyezkednek el a gyógypedagógiai intézmények ebben az igencsak összetett hálózatban.

A gyógypedagógiai nevelés-oktatás figyelemre méltó változáson ment keresztül, nem csupán a különböző történelmi korszakokban, hanem az elmúlt körülbelül 100 évben is. Ezt a változást a 75 éve fennálló kaposvári Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény bemutatásán keresztül szemléltettem.

Kutatói kérdések

Kutatásom azonban nem csupán a statisztikai adatokra, történeti tényfeltárássra irányult, hanem az intézmény meghatározó személyeinek szubjektív véleményére is kíváncsi voltam. Ennek okán felkerestem 4 különböző szempontból figyelemfelkeltő személyt, hogy mutassák be látásmódjukat.

Vizsgálataim során a következő kérdésekre kerestem a választ:

- Melyek a szervezeti átalakulás főbb pillérei, legjellemzőbb jegyei?
- Hogyan változott a gyógypedagógiai nevelés-oktatás folyamatos fejlődésével a társadalom szemlélete a fogyatékosok tekintetében?
- Milyen egy jó vezető? Mennyiben változott a vezetői attitűd a szervezeti átalakulással párhuzamban?

A kutatás körülményei

Helye: A saját vizsgálat interjút a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben személyes jelenléttel vettem fel. Az interjúalanyok beleegyezésüket adták nevük megjelentetéséhez.

Ideje: 2023. április első hetében történt a négy interjú felvétele.

Mintavétel módja: szóbeli kérdésfeltevést követően a válaszokról hangfelvétel készült, majd ezek szöveghű lejegyzése történt.

Elemzés módja: A tapasztalatok pontos lejegyzését követően az azonosságok és különbségek számbevétele történt, majd az összegzés megfogalmazása.

Kutatási módszer, eszközök: A kutatáshoz kvalitatív módszerként a leoptimálisabb módszernek a strukturált interjú bizonyult, mivel így tudtam a leghatékonyabban feltárni a megkérdezettek szemléletét. Az interjúterv magába foglalta a személyes, egyéni pályafutásra vonatkozó és az átélt intézményi változások saját tapasztalataira irányuló kérdéseket.

A szervezeti változások tényszerű feltárására irányuló kérdéseket minden esetben a személyes véleményre összpontosító kérdés követte, amelyek célja a különböző helyzetben lévő pedagógusok, vezetők személyes tapasztalatainak kibontása, összevetése volt.

4.2. A vizsgálat, interjúk

I. Interjúalany: Dr. Benczéné Csorba Margit.

Számos vezetői kinevezés után, 25 éve iskolánk főigazgatónője.

1. Mióta része az életének az intézmény? Mióta látja el főigazgatói tevékenységeit? Hogyan jutott el idáig?

1974. szeptember 1-től dolgozom itt az intézményben, akkor tanítóként kezdtem, majd elvégeztem a gyógypedagógiát. Utána folyamatosan tanultam és képeztem magamat és végig jártam azokat a lépcsőfokokat, amelyeket egy kezdő pedagógusnak szükséges.

A vezetői megmérettetésig tulajdonképpen voltam napközis nevelő, osztályfőnök, hallgatói gyakorlatvezető, munkaközösség vezető, diákotthon vezető, általános vezető helyettes, majd végül igazgató. 25 éve végzem igazgatói tevékenységemet.

2. Hogyan vált a régi kaposvári Állami Gyógypedagógiai Iskola Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménnyé?

Hát ez egy nagyon hosszú út volt és az egész folyamat a korábbi igazgatóknak is köszönhető. Ez a tantestület olyan, akik nagyon megbecsülik a vezetőit, mert tulajdonképpen 3 vezető volt mindösszesen. Az első vezető, Bojtay Igazgató Úr alapította meg az intézményt, 5 fővel, majd utána kezdték el fejleszteni.

A régi bírósági épületben kezdődött az oktatás, majd az iskola elköltözött a Németh István fasor utcába, kaptunk egy nagyobb épületet. Ott már Kamper Antal Igazgató Úr is fejlesztette az intézményt. Az ő nevéhez fűződik ennek a teljesen új iskolának az előkészítése, hogy ezt megkaphassuk és az építkezés is.

Utána pedig 2 nagy igazgató után én vettem át a stafétabot. 3 nagy korszak az intézmény életében.

3. Hogyan élték meg a dolgozók az átalakulás folyamatát?

A szervezeti átalakulással nehezebb volt, mint a vezetőváltással, mert a vezetőváltást mindegyik igazgató előkészítette az utódjának a helyet tulajdonképpen. Az én esetemben is így volt, amikor általános igazgatóhelyettese voltam. A tantestület tudta és el is várta, hogy ez így legyen.

A szervezeti átalakulások mindig falba ütköznek először, főleg akkor ha nagyon nagy újdonságokról van szó. Így nálunk is, amik olyan nagy jelentőségű átalakulások voltak, azok mindig nehezebben mentek.

Az, ami igazából az egyik legjelentősebb fejlesztési feladat volt a többi intézményegységnek a kialakulása. Indultunk egy pár gyerekkel általános iskolával, kezdetben enyhe-, majd középsúlyos-, értelmi fogyatékos, utána felvettük a súlyosan-, halmozottan sérült gyerekeket is.

Ezt követően megjelent a szakiskola, kollégium és az óvoda, majd amikor a törvény is lehetővé tette, akkor a fejlesztő iskola.

A szakiskola kettévált az enyhe-, közép súlyos- értelmi fogyatékos, végül az autista fiatalok ellátására. Úgyhogy számos szervezeti átalakulás volt. Ehhez hozzá igazodott a vezetés szerkezete, szervezete is. Az is átalakult. Intézményegységgé váltak, aminek vezető lettek, akiknek munkaközösség vezetői. Ezek a munkaközösség vezetők is nagyon komoly feladatot kaptak, ami eddig nem volt szokványos.

Amikor a szakszolgálat átalakítása megvalósult, 2013-as törvény leválasztotta, az nagyon érzékenyen érintette az intézményt és az ott dolgozókat is, hiszen ők is kettéváltak. Azok a dolgozók, akik a mindennapokban a szakszolgálati feladatokat látták el, nyilvánvalóan a szakszolgálati egységbe mentek át. Ez a kettéválás azért nem volt egy egyszerű feladat, jelentős gyász reakciókat váltott ki. Ezeket kellett a későbbiekben segíteni feldolgozni.

Volt egy 17 pszichológusból álló iskolapszichológiai-hálózat, ami szintén levált az intézményről.

Ez volt a legnagyobb szervezeti változás, ami igen érzékenyen érintette az intézményt. De talpra álltunk és tovább erősödtünk. Fejlődött az óvoda, a szakiskola (utána vált szét enyhe-, közép súlyos értelmi fogyatékos és autista irányokra).

Az olyan szervezeti változások, amelyek a megszokott nyugalmat, a megszokott rendet átalakítják, azokat embereknek elfogadni mindig nehéz. Nem csak a gyógypedagógiában, hanem bárhol a világban. Itt a vezetésnek nagyon össze kellett tartania. Ahhoz, hogy ezt az egészet átvészeljük, nagyon egységes vezetés kellett.

4. Vezetőként milyen plusz feladatot igényelt egy-egy változás bevezetése?

Először is a felismerés, hogy szükség van a változásra. Nekem az a véleményem, hogy 15 lépéssel előrébb kell járnia egy vezetőnek és tudnia kell azt, hogy fog ez működni a következő években is, hogyan fogunk majd lépni a döntéseink után.

Utána az előkészítés. Nyilván nem csak tantestület keretein belül, hanem a fenntartót is érinti, meg a környezetet és a szülőket. A szülőknek is el kell fogadni, ez nagyon fontos!

Az előkészítés után meg úgy kell megszervezni az ilyen jellegű szervezeti változásokat, hogy minél kisebb problémával és a nehézségek kiszűrésével próbáljuk meg levezényelni. Ez ne érintse a kollégákat, a gyerekeket és szülőket.

Az is kiemelkedően fontos, hogy milyen kapcsolatrendszerünk van, ebben a kapcsolatrendszerben hogyan tudjuk a változást elhelyezni, milyen támogatókat tudunk ehhez megnyerni.

5. Mennyiben valósultak meg a tervezett eredmények?

Megvalósultak. Nem tévedtünk benne akkor sem, amikor 2013-ban különválasztották a szakszolgálatot. Addigra már ki volt alakulva az egész rendszere és tudott önállóan működni, tehát az is hozta az eredményeket. Tulajdonképpen az eredmény mindig arról szól, hogy a gyerekek érdekeit tudjuk képviselni és ezekkel sosem volt probléma. A kollégák is elfogadták, ezért minden változás hozta azt az eredményt, amit vártunk tőle.

6. Milyen tulajdonságok alapján választotta ki a megfelelő személyt egy-egy terület vezetésére?

Semmiképpen sem baráti szempont alapján. Nekem az a véleményem, hogy nem szeretnünk kell egymást, hanem jól kell tudnunk együtt dolgozni. Én ezt gondolom róla.

Olyan szempontokat tartok fontosnak, hogy figyelem a kollégáimat és egy idő után meg tudom állapítani, hogy ki mire képes, kiben vannak vezetői képességek. Hiába van olyan kolléga, akit a tantestületben nagyon elfogadnak a kollégák, de még sincs benne meg az a vezetői képesség, akkor nyilvánvalóan ez a mérvadóbb.

Nagyon fontos az is, hogy lojális legyen az én szemléletemhez. Ez egy elsődleges dolog. Én egy állandóan innováló, előre haladó egyéniség vagyok, ezt elvárom a vezetőimtől is. Azt is elvárom a vezetőktől, hogy egy adott helyzetben őszintén beszéljünk meg a dolgokat és el tudják mondani azt is, ha valami nem úgy alakul, ahogy ők azt jónak látják. Ez csak úgy működik, hogy ha egységesen tudunk gondolkodni.

Nagyon fontos az, hogy csoportban, közösségben tudjon dolgozni, tudjunk együtt haladni. Ne legyen egy külön utas, mert az nem visz minket előre.

Képes legyen meggyőzni a kollégákat, tudja őket irányítani és át tudja látni a szervezeti folyamatokat. Én mindig így választok vezetőt.

Nekem nem számít a kora, nem számít az, hogy nem régen került ide. Ha meglátom benne azt a lehetőséget, hogy ezek a vezetői képességeket, akkor nyilván őt fogom választani. Én egyetlen egyszer sem választottam baráti alapon, hanem mindig az adott feladatra választom meg a vezetőt.

Az is kiemelkedően fontos, hogy kit milyen feladatra választunk meg, mert egyik vezető nem biztos, hogy el tudná látni a másik intézményegységnek a feladatait. Olyan vezető szükséges, aki a szakmai tudásával képes lesz a saját egységét előre vinni.

A fiataloknak nyilván nincs még olyan szakmai tudásuk, mint az idősebbeknek, viszont ha látom benne az önképzést és a képzési vágyat, hogy ő képes arra, hogy a későbbiekben képezze magát, meg beiratkozzon különböző képzésekre, megpróbálja elérni azt az elvárt szintet, ami szükséges, az már nyilvánvalóan hozzátartozik a vezetői attitűdhez.

7. Milyen attitűdökkel rendelkezik egy jó vezető?

Nyitott szemmel jár a világban és meglátja különböző pozitív lépéseket a többi intézmények életében, elsajátítják a jó gyakorlatokat. Képesek arra, hogy adaptálják nálunk is, hozzanak jó ötleteket, gondolatokat. Legyenek kreatívak, innovatívak. Tudjanak együttműködni mindenkivel.

Egy jó vezetőt nem az indulatai vezérlik. Legyen képes arra, hogy lehiggadjon egy kellemetlen krízishelyzetben. A problémát átgondolja és ő legyen az, aki végtelen nyugalmával ki tudja vinni a tantestületet ebből a krízishelyzetből.

8. Mennyiben változtak meg vezetői attitűdjei egy-egy szervezeti átalakulás során?

Nagyon sokat változtak. Én kezdő vezetőként nagyon impulzív voltam és pont, amiről az előbb beszéltem, hiányzott belőlem. Ez a nyugalmi állapot, hogy egy-egy kérdést végig tudjak gondolni, időt hagyjak rá. Ezt például megtanultam, tehát a saját személyiségemben is jelentős változások voltak ez alatt a 25 év alatt.

A szervezeti változásokat tekintve is kialakult a helikopter szemléletem. Képes vagyok már egy teljes oktatási folyamatot átlátni, el tudom benne helyezni az intézményünket. Felismerem azt, hogy a jövőben mik azok a szerencsés lépések, amik a jövőben előrébb tudják vinni az intézményt. Ezek a vezetői vizionálások nem adóttak rögtön a kezdetektől, később alakulnak ki.

9. Milyen hatással volt a társadalom szemléletére, hogy a fogyatékos személyek egyre gyakrabban jelentek meg a köztudatban?

Nagyon sokat jelent, a szemléletváltozást látjuk, de még nem elég. Rengeteg minden minden történik, a médiák is nagyon sokat hírül adnak, sok mindenre figyelnek, odafordulnak, tájékoztatják a közvéleményt.

Ugyanakkor nagyon sok civil szervezet alakult, amely a fogyatékosokat képviseli és maguk az intézmények is élnek azokkal a lehetőségekkel, amik közvetítik a gyerekeink eredményeit. Azt látom, hogy ez egyre jobban beépül a köztudatba, de még mindig nem elég, még mindig különbségek vannak a fogyatékoság típusok között, azok elfogadásában. Azért egy értelmi fogyatékos nagyon nehezen tudnak elfogadni az emberek, szemben a többi fogyatékosággal.

Az autizmus most jelen pillanatban egy egyre erősödő fogyatékosági típus, egyre többen vannak. Ez egy nagyon ismeretlen terület. Ezért nagyon fontos, hogy megerősítsük az elfogadásukat.

10. Mit vonzott magával ez a szemléletformálódás?

Egyre több fogyatékos tudunk elhelyezni. az iskolából való kikerülése után a munkaterületeken, de ugyanakkor a közvélemény felfigyelt erre a problémára és azok a szervezetek, ahol a fogyatékoság típus még nem jelent meg, érdeklődnek a téma iránt. Az iránt főként, hogy hogyan és miként tudnának segíteni.

Egy kicsit az önkéntes rendszert is jobban támogatja. Ők is odafordulnak a fogyatékos intézmények, fogyatékos gyermekeket nevelő családok felé.

Közügygé válnak bizonyos problémák, amelyek a fogyatékosokat nevelő családokban megfogalmazódnak. Ezek már hozzáférhetőek az internet világában, vagy a média más formájában.

11. Milyen innovációs lehetőségeket lát a jövőre vonatkozóan?

Én azt gondolom, hogy az autisták száma emelkedni fog és a súlyosan-, halmozottan fogyatékos sérültek sokkal többen vannak otthoni-, mint intézményes ellátásban. Ezeket a helyzeteket mindenképpen meg kell oldani. Egy olyan intézményesített rendszert kell kialakítani a jövőben, amelybe ez a két terület belefér. Akkor, amikor kikerülnek az intézményből, akkor is kialakul egy rendszer számukra, amiben tovább tudnak a családok gondolkodni.

Tovább kell növelni az elfogadó szemléletet és a munkaerőpiaci szemléletben is gondolkodni kell. A fogyatékosoknak nagyon magas a száma, akik kikerülnek az intézményekből és a munkaerőpiacra be lehetne vonni, foglalkoztatni lehetne őket. Erre is ki kellene találni olyan programokat, olyan projekteket kellene gondolkodni, ahol a fogyatékos potenciális munkavállaló és a potenciális munkáltató összehatallozik. Megértik egymást és megértik azt is, hogy miért jó az, hogy fogyatékosokat foglalkoztatnak. Ebben van még nagyon nagy elmaradásunk. Rendkívül fontos.

Továbbiakban még a támogatott lakhatás. Az intézményből kikerülő fogyatékosoknak a problémája. Nem akarjuk elengedni azoknak a gyermekeknek a kezét, akik már nem tartoznak jogilag a mi kereteink közé. Ugyanakkor azt szeretnénk, ha az életükben minél nagyobb támogatást tudnának kapni. Az intézményben felkészítik azokat a diákokat, akik képesek, az önálló életvitelre, illetve fontos támogatott lakhatásban tudjanak lehetőséget kapni. A gyógypedagógiának mindenképpen feladata, hogy ezzel a kérdéssel is foglalkozzon.

Azt gondolom, hogy a gyógypedagógusok képzésében kell még átgondolni dolgokat. Ma már a tanulásban akadályozottak pedagógiája szak, tulajdonképpen egy szak már nem elég. Annyira összetett fogyatékoságok jelennek meg, egy-egy fogyatékosághoz már annyi járulékos fogyatékoság tartozik még, hogy muszáj több szakban gondolkodniuk a gyógypedagógusoknak. Egy képzési formával már nem elegendő, hogy tanítson, másfajta képzéseket is kapjon hozzá, fontos az, hogy ezeket magától igényelje.

II. Interjúalany: Klenovitsné Zóka Tünde, 2013 óta az általános iskolai intézményegység vezetője.

1. Mióta része az intézmény az életének?

1990-ben kerültem az intézménybe sok pályakezdő kollégámmal együtt. Egy új épületben, egy lelkes, fiatal csapat tagjaként megtapasztaltam a Bárczis közösség megtartó erejét. Talán ez is az egyik oka annak, hogy azóta is erősen kötődöm az intézményhez, a kollégákhoz és legfőképpen a gyerekekhez.

2. Mióta látja el vezetői tevékenységeit? Hogyan jutott el idáig?

Hiszem, hogy minden jó vezető a gyakorlatból táplálkozik. Előbb osztályfőnöki megbízást kaptam, ami megalapozta egy közösség fejlődése iránti felelősségem, valamint a sikeres együttműködések koordinálását a gyerekekkel, szülőkkel, kollégákkal, egyéb szakemberekkel.

Mindig szerettem a kihívásokat. Kifejezetten megérintett a nehéz sorsú és/vagy magatartás problémás gyermekek élethelyzete. Legfőbb célom volt már akkor is az ő nevelésük hatékony megvalósítása, esélyeik növelése, folyamatos támogatásuk, lehetőség szerinti utókövetésük.

A későbbiekben munkaközösség vezetőként tapasztaltam meg a vezetői munka alapjait, főigazgató asszony és kollégái útmutatásával törekedtem arra, hogy olyan vezető lehessenek, aki innovatív törekvései mellett megőrzi a Bárczi szellemiségét, folytatja hagyományait. Kifejezetten inspirált mindig is az új utak keresésének lehetősége, s ebben mindig egy jó szakmai közösség, egy erős csapat dolgozott együtt intézményünkben.

2009-től igazgatóhelyettes-kollégiumvezető, 2013 óta pedig az óvoda, általános iskola megbízott intézményegység vezetője- sok tapasztalatot szereztem, tanári, vezetői, személyes kompetenciáim, szakmai professzióm folyamatosan fejlődhetett. Úgy gondolom, hogy intézményegység vezetőként büszke lehetek arra a csapatra, akikkel együtt országos szakmai sikereket érhattünk el.

Számomra a vezetői megbízás nem érdem, hanem felelősség, ezt láttam, ezt tanultam korábbi és jelenlegi vezetőinktől, kiemelten főigazgató asszonytól.

Pedagógusként és vezetőként is nagy gondot fordítok az önművelésre, tudásom permanens fejlesztésére, a folytonos szakmai megújulásra, a pedagógiai tudatosság egyre magasabb szintű művelésére. Vezetőként is fontosnak tartom, hogy folyamatos önképzéssel bővítssem ismereteimet a pedagógiáról, véleményem szerint a nevelés előtérbe kerülése az intézménynek fontos feladata.

3. Milyen szervezeti átalakuláson ment keresztül az intézmény pedagógusi pályája során?

Már pályakezdőként a 90-es évek elején az intézmény szerepe markáns változásokon ment keresztül. A tehetséggondozó munka és néhány számunkra váratlan sikert hozó verseny új lehetőségeket tárt fel, az alkalomszerű tehetséggondozásból, szervezett, tervezett intézményi munka alakult. A megvalósításban és később az akkreditált kiváló tehetségpont címhez szükséges minősítés előkészítésében szerepet vállaltam, így közvetlen közről tapasztalhattam meg, hogy a külső környezet és a pedagógia kihívásaira hogyan reagál egy intézmény a szervezeti struktúra megváltoztatásával.

Intézményünkben az országban elsőként jelent meg a tehetségkoordinátor, akkor még vezetői munkakörhöz rendelten. Ez a komoly szervezeti átalakulás, változás, a tehetséggondozás szakmai kiteljesedése hosszú éveken át tartó folyamat volt. Talán ez az egyik jelentős mérföldköve annak, hogy rálátásom lehetett később már vezetőként, s egyben tehetségkoordinátorként a szakmai megújulás, változás intézményi hatásaira.

A 2003-as Módszertani Központtá alakulást már nagyobb szakmai tudatossággal követtem, 2011-től részese lehettem a felnőttképzés intézményi akkreditációs folyamatának. 2013-ban vezetőként ismét egy új szervezeti struktúrában, a törvényi szabályozók változásait rugalmasan követve kellett helytállnom. Törekedtem arra, hogy vezetőként naprakész ismeretekkel rendelkezzek a törvényi változásokkal kapcsolatban és az általános iskolai intézményegység törvényes működését szakmai alázattal és odaadással támogatni tudjam.

4. Hogyan élte meg a változást mint pedagógus, és hogyan, mint vezető?

Pedagógusként és vezetőként is belső igényként fogalmazódott meg bennem mindig a megújulásra, változásra törekvés. Vezetőként a belső készítés mellett fokozott felelősséget érzek arra vonatkozóan, hogy megfelelően tájékozott legyek az oktatás és a pedagógia jelenét és jövőjét illetően, annak érdekében, hogy hatékonyan tudjam támogatni kollégáimat szakmai fejlődésükben.

Vezetőként, gyógypedagógusként az utóbbi években intenzíven foglalkoztam a pedagógus, gyógypedagógus szerepével a társadalmi változások szakmai paradigmaváltások tükrében. Az integrációs törekvések felerősödése a különböző intézményekben dolgozó szakemberek szoros együttműködését feltételezi, amely a Rogersi alapelvek alkalmazását teszi szükségessé, hangsúlyos szervező, ösztönző, reflektív személyiségjegyekkel.

Vezetői munkám prioritásai: törvényes működés feltételeinek biztosítása, hatékony együttműködések, széleskörű kapcsolatrendszer ápolása, bővítése, a szakmai munka hatékonyságának fenntartása, növelése.

5. Milyen szervezeti egységekre osztható jelenleg az intézmény? Milyen feladatokat látnak el?

Az intézményben jelenleg működő 6 intézményegység területi, életkori és funkcionális megoszlás szerint alakult:

- Óvoda, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola
- Általános iskola
- Szakiskola, készségfejlesztő iskola
- Kollégium
- Utazó gyógypedagógiai hálózat
- Nagybajomi tagintézmény

A szakmai munkaközösségek az egyes intézményegységekben változó számban jelennek meg, az általános iskolai intézményegység tanulói létszáma és a sérülésspecifikus eltérések 4 szakmai munkaközösség kialakítását indokolták.

- általános iskolai munkaközösség
- napközis munkaközösség
- 1-8. osztály autista gyermekeket tanítók munkaközössége
- testnevelők munkaközössége

6. Milyen módon valósul meg az együttműködés az egyes intézményegységek között?

Az intézményre jellemző konstruktív szakmai együttműködés egyértelműen nyomon követhető az egyes intézményegységek között. A főigazgatói irányítással a humán erőforrás, infrastruktúra tervezése és szervezése átgondoltan valósul meg, amely az egységes szemlélettel végzett szakmai munka alapját képezi. Az intézményegységekben dolgozó vezetők és pedagógusok együttműködnek a tanulók érdekében az iskola egészét érintő programokban, támogatják az óvoda-iskola iskola-szakiskola közötti átmenetet. Szükség esetén a szakos ellátottság biztosítása érdekében a különböző intézményegységek között az átjárhatóság biztosított a feladatellátásban.

7. Mit gondol, milyen tulajdonságokkal, kompetenciákkal szükséges rendelkeznie egy pedagógusnak, hogy hatékony vezetővé válhasson?

Vezetői hitvallásom központi gondolata, hogy "Ha a sokféleség közös alapot és célt talál, nagy dolgot szülhet. Mindenki megőrzi másságát - de egy irányba húz. Ez a fejlődés útja az élet minden színterén." (Müller Péter). Fontos, hogy a vezető aktív szereplője legyen a tudásmegosztásnak, hatékony együttműködésnek. Képes legyen a professzionális, asszertív kommunikáció művelésére, törekedjen az innovatív szakmai fejlődés lehetőségét biztosító légkör kialakítására, fenntartására. Legyen képes gyorsan reagálni a kihívásokra, legyen helikopter szemlélete.

8. Milyen új kihívásokkal szembesült az intézmény, illetve a dolgozók egy-egy szervezeti változás bekövetkezése során?

A társadalmi, pedagógiai kihívások, valamint a törvényi változások követése a szervezeti változásokban öltött testet, melyhez az intézménynek alkalmazkodnia kellett a humán erőforrás szervezésével és/vagy átszervezésével, a tárgyi feltételek megfelelő kihelyezésével. Olyan feladatelosztásra kellett törekedni, melyben mindenki aktívan konstruktív módon vehet részt saját képességeihez igazodóan.

Kollegális kapcsolatok szűntek meg, alakultak át, kerültek más keretek közé, mindeközben az intézményi munka középpontjában a magas szintű szakmai munkára való törekvés, mint vezérelv folyamatosan jelen volt. Az oktatási alapfunkciók mellett az EGYMI újabb feladatkörökkel bővült, amely az integráció szakmai támogatását szolgálta.

9. Meglátása szerint, hogyan formálódott a társadalom szemlélete a fogyatékos személyek vonatkozásában az elmúlt 28 évben?

Az intézmény oldaláról az egykori kisegítő iskolából mára országosan elismert szakmai forrásközpont, Referenciaintézmény, az Oktatási Hivatal Bázisintézménye, Akkreditált Kiváló Tehetségpont, Minősített Tehetséggondozó Műhely vált.

A társadalomban zajló változásokat véleményem szerint jól tükrözi az előbb említett folyamat. Egyrészt az integráció térnyerése, másrészt a XXI. század esélyteremtési törekvései pozitív irányban formálják a fogyatékos személyek megítélését az utóbbi évtizedekben. A társadalmi elfogadás azonban ingatag talajon áll, feladatunk az érzékenyítésben folyamatos a társadalmi elfogadás mértékének növelése továbbra is szükséges.

10. Mivel tudtak hozzájárulni a változáshoz?

Folyamatosan szervezünk érzékenyítő programokat szűkebb-tágabb környezetünk számára. Kihasználjuk a közösségi média lehetőségeit intézményünk életének bemutatására. Aktív szereplői vagyunk az integrációs folyamatok támogatásának, elkötelezettek vagyunk a gyakran hátrányos helyzetű tanulók esélyeinek növelése iránt.

11. Milyen innovációs lehetőségeket lát a jövőre vonatkozóan?

A XXI. századi iskola, a jövő iskolája már ma elvárásokat fogalmaz meg a pedagógusok és a vezetők felé egyaránt. Gyógypedagógusként vallom, hogy gyermekeink jövője nagymértékben a gyógypedagógiai nevelés-oktatás felelőssége. Fontosnak tartom a XXI. századi készségek kialakítását, a digitális írástudás hangsúlyos fejlesztését, a korszerű hatékony nevelés megvalósítását, a tehetséggondozás esélyteremtő szerepének erősítését, kiemelten a társadalmi integráció támogatását.

III. Interjúalany: Gara Katalin

38 éve iskolánk kiemelkedő gyógypedagógiai tanára, mesterpedagógus, tanfelügyeleti szakértő.

1. Mióta része az intézmény az életének?

1985 júniusában pályakezdőként kerültem az intézménybe, mert felajánlottak egy testnevelő tanári állást, amit én vonzónak találtam.

2. Miért választotta a pedagógus hivatást?

Mert felvettek a Testnevelési Főiskolára, azonban családi okok miatt Kaposváron kellett maradnom. Itt a tanítóképző főiskolán volt testnevelés specifikum, így élsportolóként kézenfekvő volt, hogy ezt választom és a városban maradok.

3. Mit tart a legnagyobb szakmai sikerének?

A Miniszteri Dicséretet, Kaposvári Egyetem kitüntetését, de leginkább a szülők, gyerekek, kollégák elismerő szavait. Mindemellett szakmailag a legnagyobb sikerélmény számomra, amikor egy kisiskolás gyereket megtanítok írni, olvasni és számolni.

4. Milyen szervezeti átalakulás valósult meg az intézményben pedagógusi pályája során?

Kisegítő Iskolából lett az intézmény EGYMI, aztán megalakult a kollégium, utazó-gyógypedagógiai hálózat, készségfejlesztő iskola, valamint a Nagybajomi Tagintézmény is csatlakozott.

5. Osztályszinten milyen változásokat eredményezett ez a folyamat?

Fogyatékoság típusnak megfelelő helyre kerültek a gyerekek, megfelelő szakemberek közé. Kollégák gyógypedagógiai diplomái nem voltak egységesek annak idején, illetve most sem azok. A 90-es évek előtt általános gyógypedagógiai diplomával mindent taníthattak. Amikor én diplomát kaptam a 2000-es évek elején, már a gyógypedagógia képzés szakosodott, én például tanulásban akadályozottak pedagógiája szakos vagyok. A szervezeti átalakulás előtt nem biztos, hogy volt lehetőség arra, hogy azokat a gyerekeket, akik súlyosan vagy halmozottan fogyatékosok voltak, a sérülésüknek megfelelő végzettségű szakember lássa el őket, azonban az átalakulás és a törvényi szabályozás következtében, sérülésspecifikumnak megfelelő végzettségű kollégák foglalkoztak a gyerekekkel.

Továbbá amikor létrejött a kollégium, rengeteg szabadidős tevékenységet, szakkört, művészeti tevékenységet, sportfoglalkozást tudtunk beiktatni a mindennapokba, mert a gyerekek egész héten a kollégiumban tartózkodtak.

6. Milyen hatással volt ez a gyermekek képességeire?

Az intézményben lehetőség nyílt a kis létszámú gyerekcsoportokkal való foglalkozásra, illetve a pedagógus létszám is emelkedett. Nagy erővel folyt gyógypedagógiai asszisztens képzés, ezáltal a szakmai színvonal is emelkedni tudott, mert a gyógypedagógiai munkát segítő személyek is szakavatottak lehettek.

A vezetés mindig inspirálta a dolgozókat a továbbképzésre, esetlegesen több diploma megszerzésére. Az alkalmazotti kör minden tagját motiválta. Nyilván, ha a gyerekekkel foglalkozó szakember képzetebb, az maga után vonja a sérülésspecifikus képességfejlesztés magasabb színvonalát.

A szervezeti egységek kisebb közösséget alkottak, jobban átláthatóvá váltak, jobban ellenőrizhetőbbek lettek. Minél kisebb a szervezeti egység, annál átláthatóbb, ezáltal hatékonyabb. A kollégák teamekben jobban tudnak dolgozni, egyszerűbb a szakmai együttműködés. Az épületben a különböző szervezeti egységek egy helyen voltak, ez is nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a gyerekek nyugodtabbak, kiegyensúlyozottabbak legyenek. Ha hasonló képességű társaikkal tanulnak együtt, jobban elfogadják egymást, könnyebb a kommunikáció a szülőkkel, ez mind oda vezet, hogy a gyerekek érdekében koncentráltabban tud a pedagógus is dolgozni.

7. Milyen szervezeti egységekre osztható jelenleg az intézmény? Milyen feladatokat látnak el?

Általános iskola, szakiskola, készségfejlesztő iskola, utazó gyógypedagógiai- hálózat, óvoda és kollégium. Minden szervezeti egység a korosztálynak megfelelő SNI gyerekek nevelés- oktatását végzi. Tanulmányi versenyekre készülnek, szalagavatóra, ballagásra és még hosszasan sorolhatnánk, de az fontos, hogy mindenki a saját intézményegységén belül.

8. Milyen módon valósul meg az együttműködés az egyes intézményegységek között?

Az intézményegységek vezetői a kollégák közül kerültek ki. Mindenki magas szintű szakmai munkát végzett, mielőtt vezetői felkérést elfogadta volna. Az intézményegységek között lokalizáció sosem volt, minden felmerülő problémát a vezetés is és a kollégák is magukénak érznek, úgy is kezelnek. Vannak speciális feladataik, amit természetesen saját egységükön belül látnak el, például szakiskolai vizsgák, kollégiumi programok, különböző versenyek, rendezvények, de ezeken túl az intézményben minden egységesen együtt történik.

9. Meglátása szerint hogyan formálódott a társadalom szemlélete a fogyatékos személyek vonatkozásában az elmúlt 30 évben?

Magyarországon és elsősorban Kaposvárott úgy gondolom, hogy az SNI, fogyatékos gyerekek elfogadása még mindig nincs azon a szinten, amit a külföldi példákön látok. Az intézményünk, illetve a város vezetése nagyon sokat tesz azért, hogy a fogyatékos személyeket kivigyük az épek közé, de az elfogadás sajnos nem mindig sikeres. Úgy gondolom, hogy ez általános magyarországi jelenség. Sokat járok külföldön, a gyógypedagógia nem a munkám, hanem a hivatásom is egyben, így mindig megtalálom a fogyatékos személyeket. Azt látom, hogy kint zökkenőmentes a megjelenésük az élet legtöbb területén. Az akadálymentesítésekkel, képviselletekkel sokat javult a helyzetük, de még van mit tennünk. Saját intézményemen belül úgy gondolom, hogy a probléma kérdés szintjén sem vetődik fel, mert minden kolléga azon munkálkodik, hogy a fogyatékos gyerekek élete boldogabb, zökkenőmentesebb legyen és a későbbi önálló, felnőtt életükhöz minden segítséget és támogatást megkapjanak.

10. Mivel tudtak hozzájárulni az előbb említett változásokhoz?

A gyógypedagógusok elhivatottak. Azok, akik hosszú távon a pályán maradnak, a fogyatékoság ügye mellé állnak.

Az intézmény az elmúlt 37 évében (amióta én itt dolgozom és belelátok) rengeteg olyan programot szervezett, vagy programon vett részt, aminek a fő célja a társadalmi érzékenyítés volt. Annak bemutatása, hogy a fogyatékos, vagy SNI gyermekek is ugyanolyanok, mint mások. Ezek a rendezvények városi, regionális, országos és nemzetközi szintre is eljutottak már. Szakembereink a témában előadásokat tartottak, újságokban, különböző médiában szerepeltek és szerepelnek, ahol felhívják a figyelmet a fogyatékoság ügyének fontosságára.

11. Mely vezetői tulajdonságokat tartja Ön fontosnak?

Határozottság, nagyon komoly szakmai tudás, empátia, problémakezelés, gyors reagálás, rugalmasság. Célok pontos ismerete és azok megvalósítására való törekvés. A szakmai újdonságok elfogadása, alkalmazása. Nyitottság az új szakmai kihívásokra. Talán ezek a legkiemelkedőbbek.

12. Mennyire tartja fontosnak a vezetők személyét a megfelelő munkalégkör kialakításában?

Meghatározónak tartom. Az a legfontosabb szerintem.

13. Milyen innovációs lehetőségeket lát a jövőre vonatkozóan?

Jelenleg a státusztörvényre várva nem látom tisztán a helyzetet. Nagyon remélem, hogy a pedagógus szakma megbecsülése kiemelkedő fontosságúvá válik. Én próbálok nagyon pozitívan gondolkodni. Talán az Európai Unió pályázatok, illetve a sok jól képzett szakember mindent megtesz azért, hogy az innovációk kövessék a jelen változásokat és ezek a fogyatékos gyerekekre is átültethetők legyenek. Remélem hogy a pályázati lehetőségek egyszerűbbé válnak. A fiatal, utánam jövő generáció eleve olyan innovációs szemlélettel áll a fogyatékos személyek mellé, amely a gyerekek nevelésében-oktatásában biztosítja a szakmai színvonalat.

IV. Interjúalany: Péterfai Diána

Elhivatott, pályakezdő gyógypedagógiai tanár.

1. Mióta dolgozik a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben?

2023. szeptember 3-a óta dolgozom a Bárczi Gusztáv EGYMI-ben gyógypedagógusként, azon belül pedig a 2. osztálynak vagyok a napközis foglalkozást tartó pedagógusa.

2. Miért választotta ezt a hivatást?

Tanulmányaimat a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem pedagógia karának gyógypedagógia szakán végeztem. Diplomámat 2023 nyarán szereztem meg tanulásban akadályozottak pedagógiája, valamint pszichopedagógia szakirányon.

A pályaválasztás során az elég hamar megfogalmazódott bennem, hogy mindenképpen valamilyen segítő szakmát szeretnék tanulni. Ez kezdetben a rendészet és az egészségügy felé kezdett terelgetni, azonban egy sikertelen kísérlet, és egy kihagyott tanév után gondolkodtam el rajta mélyebben, hogy hogyan is tovább. Később arra az elhatározásra jutottam, hogy inkább gyerekekhez köthető irányba szeretnék elmenni. A gyermekek mindig is fontos részét képezték az életemnek, szerettem időt tölteni, játszani, akár tanulni velük. Ötvözni szerettem volna a segítő hozzáállásomat a gyermekszeretettel, és így döntöttem el, hogy gyógypedagógusként szeretnék szerencsét próbálni.

Az egyetem alatt sajnos többször elbizonytalanodtam, azonban a gyakorlatok során - mikor tényleges interakcióba kerülhattünk a gyerekekkel - újra és újra megerősödött bennem a tudat, hogy jó helyen vagyok, és ez az én utam.

Való igaz, hogy nagyon fárasztó, kemény munka, mely sok időt, felkészülést és energiát igényel. Nálunk sosincs átlagosnak mondható, unalmas hétköznapi. Mindegy egyes nap más és más, vannak jobbak, rosszabbak, de minden egyes napban megvan a lehetőség a közös fejlődésre, számomra is és a gyermekek számára is.

3. Szándékosan döntött szegregált intézmény mellett?

Az intézményválasztásom nem volt előre megtervezett és tudatos. Diplomaosztóm napján még nem tudtam, hogy pontosan hol, melyik intézményben szeretnék dolgozni. Klebelsberg Ösztöndíjasként a diplomám kézhezvételét követően fél évem volt eldönteni, hogy hol is szeretném elkezdni a pályafutásomat. Az Klebelsberg által kiküldött intézményi listát böngészve, viszonylag hosszas gondolkodást követően döntöttem el, hogy a gyakorlati helyemen, a Bárczi Gusztáv EGYMI-ben szeretném elkezdni pályafutásomat. Választásom háttérében lényegében az egyetemi éveim alatt itt töltött terepgyakorlat állt, ugyanis a gyakorlati időm végére már jól ismertem az intézményt, és az ott dolgozó pedagógusokat, gyerekeket.

Mindezek ellenére nem mondanám, hogy tudatosan elzárkóztam volna az integrált intézményektől. Döntésemhez nem volt köze az intézmény szegregált vagy integrált jellegének.

4. Milyen tényezők domináltak intézményválasztás előtt?

Számomra mindenképpen fontos volt a jó, együttműködő teamhez való tartozás, a pozitív munkahelyi légkör. Fontosnak tartottam, hogy olyan helyre mehessek, ahova szívesen megyek be nap, mint nap. Egy olyan csapathoz szerettem volna tartozni, amiben jól érzem magam munkavégzés közben. Ez a gyakorlati időm során nyilvánvalóvá vált, ugyanis már akkor is megtapasztalhattam a kollégák közötti együttműködést, egymás segítségét.

Másik fontos szempont számomra az volt, hogy viszonylag elérhető távolságban legyen a lakóhelyemhez, ugyanis mindenképpen tömegközlekedési eszközt szerettem volna igénybe venni a munkába járáshoz.

5. Milyen szervezeti egységekre osztható jelenleg az intézmény? Milyen feladatokat látnak el?

Az intézményünk több önálló szervezeti egységre is bontható, melyek közé többek között a következők tartoznak: óvoda, általános iskola, szakiskola, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola, valamint kollégium.

Az óvoda feladata elsősorban az, hogy segítse a gyermekek beilleszkedését szűkebb és tágabb környezetükbe, segítség a családok számára az alapvető szokások kialakítását, egyes hátrányok csökkentését.

Az általános iskolában tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, tanulási nehézséggel, zavarral, autizmus spektrum zavarral, valamint magatartási zavarral küzdő gyermekek tanulnak 1-8. évfolyamon. Itt kifejezetten nagy gondot fordítanak arra, hogy a gyermekek általános, a mindennapokban szükséges ismereteket sajátíthassanak el. Megtanítják őket a szabadidejük megfelelő és hasznos eltöltésére, ügyelnek a képességfejlesztésre, illetve a tehetséggondozásra is. A tehetséges, kiemelkedő képességű tanulók tanórai és tanórán kívüli tevékenységekben vesznek részt. A mentorok, illetve tehetségfejlesztő tanárok fő célja, hogy tovább fejlesszék a tanulót az adott területen.

A szakiskolában tanító pedagógusok fő célja, hogy felkészítsék a tanulókat a felnőtt életre, a munkavállalásra, továbbá segítség beilleszkedésüket a társadalomba, valamint, hogy az iskola elvégzését követően rendezett, eredményes életet élhessenek. Ennek érdekében olyan színvonalú gyakorlati képzéseket biztosítanak számukra, melyek maximálisan lehetővé teszik a fentebb említetteket.

A fejlesztő nevelés-oktatást végző iskola fő célja, hogy az értelmileg akadályozott tanulók az iskolai éveiket követően viszonylag önálló életet élhessenek, képesek legyenek az önellátásra, önálló vagy támogatott döntéshozatalra, valamint a mindennapi tevékenységek elvégzése ne jelentsen gondot számukra. Fontos, hogy elsajátítsák azokat a készségeket és ismereteket, melyekkel be tudnak illeszkedni a szűkebb és tágabb környezetükbe.

A kollégium nagyjából 80 gyermek számára nyújt második otthont. A kollégiumi nevelők egyik legfontosabb feladata, hogy a tanuláson túli időt minél hasznosabban eltöltsék a gyerekek. Fontos számukra a barátságos légkör biztosítása, valamint a tehetséggondozás is, különböző programokkal, kreatív tevékenységekkel, foglalkozásokkal.

6. Milyen módon valósul meg az együttműködés az egyes intézményegységek között?

Véleményem szerint az együttműködés mértéke, valamint megvalósulási formája megfelelő. Az egyes intézményegységek vezetői naprakészek egymás munkáját tekintve, megfelelő kapcsolatban állnak egymással.

Az együttműködés egyik alappillére a megfelelő, hatékony kommunikáció, ami véleményem szerint egyértelműen fejlődik, egyre jobbra válik. Közösségi oldalakon való társalgás, tájékoztatás, Teams csoportos megbeszélések lehetőséget adnak az azonnali információcserére, ezáltal pedig az együttműködésre, egymás segítésére.

7. Mennyire tartja fontosnak a vezetők személyét a megfelelő munkaléggör kialakításában?

A vezetők személyét egyértelműen fontosnak tartom, hisz elengedhetetlen a megfelelő munkaléggörhöz az, hogy ambiciózus, elkötelezett, motiváló és segítő vezetők legyenek az iskola élén, akikhez bátran lehet fordulni, bármilyen problémája is van a dolgozóknak. Feladatuk, hogy egy olyan együttműködő, egymást segítő csapatot, teamet mentoráljanak, melyben kölcsönös az egymás iránti tisztelet és megbecsülés. Fontos, hogy a vezetők egy barátságos, támogató légkört teremtsenek kollégáik számára.

8. Mely vezetői tulajdonságokat tartja Ön fontosnak?

A következő tulajdonságok szerintem elengedhetetlenek ahhoz, hogy valaki jó vezetővé válhasson. Véleményem szerint a jó vezető:

- elhivatott, céltudatos, határozott
- szakmailag kimagasló tudással bír
- határozott, következetes
- inspiráló, motiváló
- jó problémamegoldó
- őszinte, hiteles
- kapcsolatot tart beosztottjaival
- empátikus – tisztelettel és jól bánik munkatársaival
- igaz kritikát fogalmaz meg, de dicsér is egyúttal, elismeri mások munkáját

9. Véleménye szerint, hogyan viszonyul a társadalom többi tagja a fogyatékos személyekhez?

Úgy látom és tapasztalom, hogy a mai előítéletekkel teli, kritikus világban sajnos az emberek döntő többsége továbbra is negatívan áll a fogyatékossgal élő személyekhez. Olyan világban élünk, amelyben a nemi hovatartozásunk, vallásunk, etnikumunk és nézeteink miatt ismeretlenül is képesek vagyunk megítélni embertársainkat, sőt a fogyatékossgal élő emberekkel szemben ez hatványozottan igaz. Legyen szó akár testi jegyekben visszatükröződő fogyatékossgáról, vagy szellemi érintettségű fogyatékossgáról. Ennek fő oka véleményem szerint az információk, ismeretek hiányában rejlik, illetve a velük szemben érzett félelem is kiválthatja, ami egyes esetekben a külső jegyek miatt is kialakulhat.

10. Mivel tudnak hozzájárulni a társadalom pozitív szemléletformálásához?

Annak érdekében, hogy pozitív irányba változhasson a fogyatékossgal kapcsolatos attitűd, mindenképpen fontosnak tartom a fogyatékos személyekkel létesített interakciókat, ugyanis ahhoz, hogy kedvező irányba fejlődhessen az elfogadásukra vonatkozó szemlélet, elengedhetetlen, hogy az emberek a saját személyes tapasztalatukon keresztül ismerhessék meg az érintett személyeket, és ezáltal változhasson meg az elítélő, vagy semleges szemléletük.

Mindez megvalósulhat a mindennapi eseményeken való részvételben, valamint sokrétű, jól felépített érzékenyítő programok keretein belül is megvalósulhat a szemléletformálás. Pozitív irányba vezethet mindemellett a fogyatékossgal kapcsolatos ismeretközlés és edukáció is.

11. Mennyiben változott az Ön véleménye a fogyatékos személyekről gyógypedagógiai tanulmányai során?

Tanulmányaim előtt is empátikusnak tartottam magam a sérült emberekkel szemben. Egyedül talán a sajnálatom alakult át az évek során, ugyanis régebben jellemző volt rám, hogy sajnálkozva néztem fogyatékossgal élő társaimra. Később azonban felismertem a tényt, miszerint a fogyatékossgal élő embereknek kicsit sem a sajnálatunkra van szükségük, hanem a megértésünkre és a segítségünkre.

12. Milyen innovációs lehetőségeket lát a jövőre vonatkozóan?

Napjainkban fejlesztés nélkül nem működhet hatékonyan egy iskola sem. Ezáltal egy ilyen neves intézmény életében elengedhetetlennek tartom az állandó fejlődést és megújulást, valamint az erre való hajlamot, törekvéseket. Ehhez mindenképpen fontos, hogy egy olyan vezetőség álljon az élen, valamint olyan pedagógusok dolgozzanak az intézményben, akiknek hozzáállása nem kérdőjelezhető meg, hajlandóak és vágynak is az újításra, fejlesztésre. Továbbá figyelembe kell venni a szűkebb és tágabb környezet igényeit is, alkalmazkodni kell a tanulónépességhez, valamint ügyelni kell a szülők elvárásaira is.

Viszonylag rövid ideje dolgozom az intézményben, így nyilván még nem sikerült felmérnem minden terepet, nincs rálátásom mindenre, amit érinthetnénk innovatív újításokkal, de én személy szerint a következőkben látok potenciált:

- új tanulható szakmák bevezetése
- tantermek korszerűsítése, új bútorok, taneszközök, felszerelések beszerzése
- pedagógiai eszköztár bővítése - képzések, továbbtanulás, pályázati lehetőségek
- több külső intézménnyel történő együttműködés
- férőhelyek növelése
- több külsős, szabadidős program szervezése
- tehetséggondozás újabb területekkel történő bővítése
- akadálymentesítés

4. 3. Eredmények és értékelésük, összegzés

Ha egy szervezeti átalakulás tanulmányozását tűzzük ki célul, mindenképpen több szemszögből kell megközelítenünk az adott jelenséget, más-más tényezők vizsgálatát kell végeznünk. Szakdolgozatom elméleti háttére szakirodalom feldolgozása mellett, dokumentumelemzésekre épül. Az intézmény különböző szervezeti felépítése során készült pedagógiai programok hasznos alapjául szolgáltak a projektem elkészítéséhez.

Interjúkérdéseim összeállítása során arra törekedtem, hogy be tudjam mutatni a különböző szakmai tapasztalattal rendelkező munkatársaim nézőpontját, látásmódját, valamint személyes véleményét az intézmény szervezeti felépítéséről, az abban bekövetkezett változásokról és hatásairól, szűkebb és tágabb környezetet tekintve.

Azt gondolom, hogy egy szervezeti változás számtalan újdonságot hordoz magában, megannyi lehetőséget tartogat, azonban a résztvevők elszántsága és elhivatottsága mellett, nagyon sokan tartanak az előbb említett változásoktól. Ebből fakadóan arra is mérhetetlenül kíváncsi voltam, hogy milyen mértékben meghatározó egy vezető személyisége, döntéshozatala, valamint attitűdjei egy-egy "krízishelyzet" során.

4.4. Kutatási kérdések megválaszolása

Úgy vélem, kutatói kérdéseimre sikerült teljes mértékben válaszokat kapnom, melyeket az alábbiakban ismertetek:

Melyek a szervezeti átalakulás főbb pillérei, legjellemzőbb jegyei?

Szervezeti átalakulás legfőbb elemeként mindegyik megkérdezett pedagógus kiemelte a Módszertani Központ, illetve a Pedagógiai Szakszolgálat és Nevelési Tanácsadó kettéválását. Többen azt is hangsúlyozták, hogy ez milyen kellemetlenül érintette az ott dolgozó kollégákat, hiszen egy összeszokott szakembergárda megszokott, bevált mindennapjai változtak meg teljes egészében.

Ugyancsak kiemelkedően fontosnak találták az utazó gyógypedagógiai hálózat kialakulását, amely nagymértékben megkönnyítette a SNI tanulók többségi óvodába, iskolába való integrációját. Az integráció kérdése több évtizede foglalkoztatja a hazai, illetve külföldi gyógypedagógus és többségi társadalmat egyaránt.

Számos törvény elősegíti és támogatja a fogyatékos és ép gyermekek együtt nevelését, oktatását az esélyegyenlőség megteremtése, arra való törekvések megvalósulása folyamán. Az utazó gyógypedagógiai hálózat példátlan szerepet játszik az integrált gyermekek és pedagógusaik mindennapjaiban.

Az intézmény jelenlegi szervezeti felépítését minden kolléga jól ismeri, tisztában van a különböző egységek munkájával, feladataival. Az intézményegységek együttműködését mindegyikük egyedülállóan kimagaslónak tartja. Lényegében az intézmény több egységből áll, a legszámottevőbb azonban egy közös cél minden itt dolgozó számára, ez pedig nem más, mint az iskolánkban tanuló gyermekek legoptimálisabb fejlődése és támogatása.

Hogyan változott a gyógypedagógiai nevelés-oktatás folyamatos fejlődésével a társadalom szemlélete a fogyatékosok tekintetében?

Az elmúlt évtizedekben a fogyatékos személyek egyre többet szerepelnek a köztudatban. Ez egyrészt köszönhető a folyamatos esélyegyenlőségi törekvéseknek, akadálymentes életvitel kialakítására való megmozdulásoknak, szabályozásoknak, illetve a média mindennapi tevékenységeinek. Az interjúk és saját véleményem alapján a fogyatékos személyek megítélése pozitívabb irányultságot mutat, mint korábban, azonban még nem tudta elérni a megfelelő, elvárt szintet.

Az optimális viszonyulás és magatartás megteremtéséért mi gyógypedagógusok rengeteget tehetünk. Egyik legfontosabb feladatunk a fogyatékos személyek társadalmi integrációjának elősegítése, az elfogadás megalapozása, valamint megvalósításában való teljes mértékű támogatás.

Milyen egy jó vezető? Mennyiben változott a vezetői attitűd a szervezeti átalakulással párhuzamban?

Céltudatos, határozott, jó problémamegoldó, következetes, szakmailag kimagasló tudással bír, motiváló, hiteles és empatikus. Összefoglalva elhivatott és lojális munkája, valamint alkalmazottjai iránt.

Véleményem szerint egy igazán jó vezető nem csupán a szakmai kompetenciák és tapasztalatok birtokosa, hanem tulajdonában van azoknak a személyiségjegyeknek, amelyek a pozíció betöltéséhez szükségesek.

Ilyen például a döntésképeség, empátia, céltudatosság, önállóság, őszinteség, példamutatás, hibázás elismerése, jó emberismeret, motivációs képesség, haladó szellemiség és még hosszasan sorolhatnánk.

Egy jó vezető tudja, hogy mik a céljai és milyen módszerekkel tudja ezt megközelíteni, elérni. Mindezek tudatában választja meg és alkalmazza a legmegfelelőbb eszközöket. Magabiztosságával másokat is ösztönöz.

Képes a legkényesebb helyzetekben, konfliktusokban is higgadtan reagálni. A problémás szituációkat kollégái véleményének figyelembevételével, határozottan oldja meg.

Saját véleményem megerősítést nyert az interjúk elemzése során, miszerint az intézmény a szervezeti változások ellenére megőrizte egységes gondolkodásmódját, szemléletét a gyógypedagógiai iránti elkötelezettségét. A pályájuk különböző szakaszain járó pedagógusok véleménye összecseng, kiemelten a megújulásra való törekvés az elfogadás és az esélyteremtés és a konstruktív együttműködés értékeit szem előtt tartva. Mindent összevetve egy jó vezető szakmai tudásával, gyakorlati tevékenységével, viselkedésével, szabálykövetésével, munkához való hozzáállásával példaként szolgál az intézmény összes dolgozójának.

Dolgozatom megírása és az interjúkérdésekre adott válaszok elemzése megnyugtató képet rajzolt ki számomra. Bízom benne, hogy nevelőtestületünk hagyományait megőrizve, a szűkebb tágabb környezet kihívásaira reagálva és mindenek előtt a tanulók szükségleteit, érdekeit szem előtt tartva folyamatos megújulásra és a szakmai munka színvonalának megőrzésére képes.

Irodalomjegyzék

Szakkönyvek és folyóiratok

1. 1868. évi XXXVIII. törvénycikk a népiskolai közoktatás tárgyában
2. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
3. Albert B. Gábor (2011): A nevelés történeti és elméleti alapja, Kaposvári Egyetem, Kaposvár
4. Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Pedagógiai programja, Kaposvár, 2010
5. Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Pedagógiai programja, Kaposvár, 2022 [link: http://www.barcziiskola.hu/az_intezmeny_felepitesi_dokumentumok/intezmenyi_dokumentumok utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]
6. Csikvárné Takács Anikó (2009): Változások és lehetőségek útján, Iskolatörténet, Kaposvár
7. Dr. Benczéné Csorba Margit főigazgatói pályázata, Kaposvár, 2023 [link: http://www.barcziiskola.hu/az_intezmeny_felepitesi_dokumentumok/intezmenyegysegvezetoi_palyazatok utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]
8. Dányi Dezső (2000): Magyarország a XX. században, Babits Kiadó, Szekszárd
9. Ékes Viktória (2023): Intézménybemutató, Kaposvár
10. Gordosné dr. Szabó Anna (1993): Gyógypedagógia Történet II. MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIATÖRTÉNET A XX. SZÁZADIG, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
11. Gordosné Szabó Anna (2004): Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
12. Gordosné Szabó Anna: A gyógypedagógia története – 110 éves a gyógypedagógusképzés Magyarországon. Gyógypedagógiai Szemle – 38. évf. 4. sz. (2010)
13. Halász Gábor (2001): Az oktatási rendszer. Műszaki Kiadó, Budapest.
14. Illyés Sándor (2000): Gyógypedagógiai alapismeretek, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.
15. Magyar Adél (2018): Fejezetek az értelmifogyatékos-kép történetéből. Gondolat Kiadói Kör Kft., Budapest.

16. Mészáros István-Németh András-Pukánszky Béla (2005): Neveléstörténet, Osiris Kiadó, Budapest
17. Pukánszky Béla-Németh András (1996): Neveléstörténet, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt, Budapest
18. Zászkaliczky Péter-Viktor Lechta-Ondrej Matuska: A gyógypedagógia új útjai. Rendszerfejlesztés, tanácsadás, integráció, Budapest. 1999.

Internetes források

1. Dr. Pukánszky Béla - Dr. Nóbik Attila (2013): MAGYAR ISKOLÁZTATÁS TÖRTÉNETE A 19–20. SZÁZADBAN, Mentor(h)áló 2.0 Program” [link: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Magyar_isk_tortenete/index.html] utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]
2. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar hivatalos weboldala – A kar története, link: <https://barczy.elte.hu/content/tortenet.t.1099?m=10>, utolsó megtekintés: 2023. 04. 10
3. Fontosabb fejlesztések és reformok a magyar oktatási rendszerben (2009): [link: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/1-magyar-oktatasi/1-1-fontosabb-reformok>] utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]
4. Gordosné Szabó Anna (2010): A gyógypedagógia története – 110 éves a gyógypedagógus-képzés Magyarországon. Gyógypedagógiai Szemle – 38. évf. 4. sz.[link:https://epa.oszk.hu/03000/03047/00051/pdf/EPA03047_gyosze_2010_4_31_7-332.pdf] utolsó letöltés: 2022. 04. 10.]
5. Hatos Gyula (2015): Náray-Szabó Sándor emlékezete halálának századik évfordulóján. Gyógypedagógiai Szemle – 43. évf. 1. sz. [link: https://epa.oszk.hu/03000/03047/00067/pdf/EPA03047_gyosze_2015_1_069-081.pdf] utolsó letöltés: 2023. 04. 10.]
6. Locsmándi Alajos (2012): Szervezeti átalakulás a gyógypedagógiai intézményekben, OFI [link: <https://ofi.oh.gov.hu/tamop311/21-szazadi-kozoktatasi/kiadvanyok/szavak-tettek-111117/szervezeti-atalakulas>] utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]
7. Meggyesné Hosszu Tímea – Nagyné Hegedűs Anita (2013): A tanulásban akadályozottak pedagógiájának komplex megközelítése. [link:

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_tanulasban_akadalyozottak/bevezets.html utolsó letöltés: 2023. 04. 06.]

8. Réthy Endréné (2020): A gyógypedagógus-képzés fejlődéstörténetének útja 1900-1945. Polymatheia – Művelődés- és neveléstörténeti folyóirat [link: http://www.polymatheia.hu/images/pdf/pdf_15.pdf utolsó letöltés: 2023. 04. 10.]
9. http://halaszg.elte.hu/download/Oktatasi%20rendszer%20-%20HTML.htm#_ftn1 (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
10. <https://specovoda.elte.hu/intezmenyunk/tortenetunk> (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
11. <https://nagybajom.hu/specialis-iskola/> (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
12. <http://www.mvkkvar.hu/kiallitas/szecesszio/04jegyek/igazsagugyipalota.php> (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
13. http://www.barcziiskola.hu/az_intezmeny_felepitesi_mukodese/tortenethttps://kaposvarmost.hu/blog/esztendoknek-vandorutjan/2021/09/25/kavehazunk-vaszary-utcank-meg-setalo-kaposvar-1987-ben.html (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
14. <http://www.barcziiskola.hu/bemutakozashttps://kaposvarmost.hu/video/kaposvar-most/2021/02/15/barczi-megujult-korszerusites.html> (utolsó letöltés: 2023.04.10.)
15. http://www.barcziiskola.hu/az_intezmeny_felepitesi (utolsó letöltés: 2023.04.10.)

Mellékletek

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Cím: 7400 Kaposvár, Gábor S. u. 40.
Tel.: +36-82 505-8000
Honlap: <https://uni-mate.hu>

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott ÉVES VIKTÓRIA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, KÖZOKTATÁSI VEZETŐ PED. SZAKVIZSGA szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023 év 04 hó 28 nap

Éves Viktória
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év augusztus hó 1 nap

Belső konzulens
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Szervezeti egység változásai egy EGYMI bemutatásán keresztül

Ékes Viktória

Közoktatási vezető és pedagógus-szakvizsga szakirányú továbbképzés, levelező tagozat
Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető: Gróf Anita, gyakorlatvezető

Az elmúlt évtizedekben a közoktatási rendszer számottevően megváltozott. A korábban megszokott szervezeti struktúrák módosultak, új nevelési- oktatási rendszerek jöttek létre. Nem csupán a többségi óvodákban, iskolákban figyelhető meg ez a jelenség, hanem a pedagógián belül, a sajátos nevelési igényű gyermekeket ellátó gyógypedagógiai intézményekben is. A társadalom részéről egyre nagyobb igény és elvárás keletkezett a speciális iskolarendszer megreformálására, amely az intézményrendszer módosulását eredményezte. A változtatás legfőbb célja, hogy a társadalom minden tagja számára elérhető legyen a leghatékosabb nevelési-oktatási, valamint fejlesztési lehetőség, illetve a társadalomba való beilleszkedésük a legnagyobb mértékben támogatva legyen. Az intézményes nevelés minden gyermek számára hozzáférhetővé kellett, hogy váljon, függetlenül attól, hogy bármiféle sérüléssel rendelkezik-e vagy sem.

Kutatásom célja a kaposvári Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Intézmény bemutatásán keresztül rövid betekintést nyújtani a magyarországi közoktatási intézmények rendszerébe, illetve szervezeti egységeibe, valamint rávilágítani arra, hogy hol helyezkednek el a gyógypedagógiai intézmények ebben az igencsak összetett hálózatban.

Dolgozatom azonban nem csupán a statisztikai adatokra, történeti tényfeltárássra irányult, hanem az intézmény meghatározó személyeinek szubjektív véleményére is kíváncsi voltam. Úgy vélem, kutató kérdéseimre sikerült teljes mértékben válaszokat kapnom, melyeket dolgozatom összegzéseként ismertetek.

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt szeretnék köszönetet mondani témavezető konzulensemnek, Gróf Anita tanárnőnek, gyakorlatvezetőnek, aki mindvégig figyelemmel kísérte, irányította és támogatta szakdolgozatom gyarapodását. Kiemelkedő szakmai tudásával, praktikus és hasznos tanácsaival nagymértékben megkönnyítette munkámat.

Továbbá szeretném megköszönni dr. Benczéné Csorba Margit főigazgató asszonynak, Klenovitsné Zóka Tünde intézményegység vezetőnek, Gara Katalin tanárnőnek, valamint Péterfai Diána tanárnőnek, hogy az interjú kérdésekre készségesen, magas szakértelemmel válaszoltak. Segítségükkel sok hasznos és nélkülözhetetlen információra tettem szert.

Köszönöm a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény vezetőségének, hogy hozzájárultak a kurzusokon való személyes részvételhez, valamint szakavatott segítséget nyújtottak.

Végezetül köszönettel tartozom páromnak és családomnak, hogy tanulmányaim során töretlenül, végtelen türelemmel és megértéssel mellettem álltak.